

**UCHWAŁA NR XXXIV/366/13
RADY MIASTA PUŁAWY**

z dnia 23 maja 2013 r.

**w sprawie aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005 – 2014
i przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2013-2016.**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) oraz art. 16b i 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 182) Rada Miasta Puławy uchwała co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2013-2016 (aktualizacja) w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Puławy i Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Puławy

Zbigniew Śliwiński

Załącznik

do Uchwały Nr XXXIV/366/13

Rady Miasta Puławy

Z dnia 23 maja 2013 r.

AKTUALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA PUŁAWY NA LATA 2013-2016

Urząd Miasta Puławy
24-100 Puławy, ul. Lubelska 5
tel.: +48 81 880 45 00, 880 45 01
faks: +48 81 880 45 02
um@um.pulawy.pl, www.um.pulawy.pl

ISO 9001:2008

Spis treści

Wstęp	3
Rozdział 1. Metodologia i organizacja Strategii	4
Rozdział 2. Diagnoza sytuacji społecznej	7
2.1. Charakterystyka miasta Puławy	7
2.2. Instytucje pomocy społecznej	20
2.3. Problemy społeczne i podejmowane działania zaradcze	22
Rozdział 3 Uwarunkowania zewnętrzne	42
3.1. Uwarunkowania strategiczne i programowe	42
3.2. Uwarunkowania prawne	46
Rozdział 4 Analiza SWOT	48
4.1. Ogólna sytuacja społeczna w Puławach	48
4.2. Warunki i jakość życia	48
4.3. Bezrobocie i rynek pracy	49
4.4. Pomoc społeczna	50
4.5. Niepełnosprawność	52
4.6. Uzależnienia	54
Rozdział 5 Cele Strategii	56
5.1. Misja Strategii	56
5.2. Generalny cel strategiczny	56
5.3. Cele strategiczne i szczegółowe - kierunki niezbędnych działań	57
5.3.1. Cel strategiczny 1. Poprawa warunków i jakości życia	59
5.3.2. Cel strategiczny 2. Poprawa warunków na rynku pracy ograniczająca bezrobocie	60
5.3.3. Cel strategiczny 3. Efektywna pomoc społeczna	61
5.3.4. Cel strategiczny 4. Wspieranie działań w zakresie profilaktyki uzależnień	62
5.3.5. Cel strategiczny 5. Wspieranie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy	63
Rozdział 6 Sposób realizacji strategii. Programy działań realizujące cele strategiczne	64
6.1. Program działań 1	65
6.2. Program działań 2	68
6.3. Program działań 3	71
6.4. Program działań 4	73
6.5. Program działań 5	75
6.6. Program działań 6	78
6.7. Program działań 7	80
Rozdział 7 Ramy finansowe. Źródła finansowania	82
7.1. Fundusze unijne	82
7.2. Środki krajowe	85
Rozdział 8. Monitoring Strategii	86

Wstęp

We wrześniu 2005 roku Rada Miasta Puławy podjęła Uchwałę w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005-2014. W oparciu o diagnozę aktualnej sytuacji społecznej i przygotowanej na jej podstawie analizy SWOT opracowano programy działania, które realizowane są przez odpowiednie jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Obecna Strategia realizowana jest od 7 lat, a odpowiednie organy zdają sprawozdanie z realizacji poszczególnych zadań. Wydaje się jednak, że po tak długim okresie konieczne jest ponowne, bardziej kompleksowe spojrzenie zarówno na efekty dotychczasowych prac, jak też zmiany w bliższym i dalszym otoczeniu.

Przesłankami do aktualizacji Strategii w szczególności były:

- zmiany w zakresie obowiązującego prawa;
- zmieniająca się sytuacja społeczno - gospodarcza kraju;
- zmiany w natężeniu poszczególnych problemów społecznych i pojawianie się nowych.

Celem i jednocześnie efektem pracy zespołu odpowiedzialnego za przygotowanie Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy były w szczególności aktualizacja i modyfikacja:

- diagnozy problemów społecznych;
- analizy SWOT;
- szczegółowych programów działań.

Zasadną zmianą wydaje się także przedłużenie okresu obowiązywania niniejszego dokumentu do roku 2016 tak, aby zapewnić zbieżność kolejnej Strategii z analogicznymi dokumentami o szerszym zakresie oddziaływania, w szczególności ze Strategią Rozwoju Miasta, Powiatu i Województwa, jak też Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu i Województwa.

Niniejszy dokument bezpośrednio odnosi się do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005-2014, aby więc ułatwić porównanie obydwu dokumentów i wychwycenie wprowadzonych zmian tam gdzie było to możliwe, zachowano strukturę pierwotnego dokumentu.

Szczegółową charakterystykę samego dokumentu, jak i metodologiczno-organizacyjne aspekty jego opracowywania zawiera rozdział 1.

Rozdział 1. Metodologia i organizacja Strategii

Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2013-2016 jest dokumentem planistycznym, do którego opracowania został zobligowany samorząd gminny na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 182). Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 tej ustawy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Rozwiązywanie problemów społecznych nie jest tylko i wyłącznie domeną jednego sektora realizowanego przez resorty pracy i zabezpieczenia społecznego, ale także innych resortów, takich jak edukacja, kultura, rolnictwo, sprawiedliwość, zdrowie.

Strategia jest podstawą skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej. Zgodność ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wymagana dla projektów współfinansowanych ze środków unijnych, realizowanych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich oraz innych projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi ona potencjalne uzasadnienie.

Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych to długofalowa koncepcja działania w zakresie polityki społecznej obejmująca założenia strategiczne w postaci celów wynikających z sytuacji społeczno-gospodarczej i potrzeb mieszkańców oraz uwarunkowań zewnętrznych, wskazująca środki ich osiągnięcia oraz dążąca do osiągnięcia postępu społecznego. Przesłaniem strategii gminnej w zakresie polityki społecznej jest zaplanowanie i realizacja założeń w postaci celów na rzecz rozwiązywania istotnych problemów społecznych miasta.

Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2013-2016 jest zintegrowanym przedsięwzięciem planistycznym, mającym charakter długofalowej strategii sektorowej z zakresu polityki społecznej w mieście. Stanowi ona w dużej części tzw. inwentaryzację strategiczną, będącą próbą uaktualnienia, usystematyzowania i hierarchizacji niezbędnych działań.

Strategia stanowi dokument, będący podstawą do prowadzenia efektywnej polityki społecznej i przyczyni się do koordynacji działań instytucji samorządowych, pomocy społecznej i organizacji pozarządowych. Został on stworzony według metodologii planowania strategicznego oraz planowania społecznego. Wszystkie jej elementy tworzą spójną całość zawierającą wszystkie niezbędne elementy właściwe dla tego typu strategii.

Długofalowa polityka społeczna nie ma ściśle określonego horyzontu czasowego. Cele strategiczne zawarte w strategii długookresowej, rozumianej jako proces, nie posiadają domkniętego czasookresu ze względu na ich otwarty charakter. Wraz z aktualizacją przedłużono okres obowiązywania strategii do roku 2016 tak, aby opracowując kolejny dokument można było uwzględnić zarówno nową Strategię Rozwoju Miasta Puławy, jak i nowe sektorowe dokumenty strategiczne dla powiatu i województwa.

Aktualizacja Strategii składa się z kilku części:

1. *Wprowadzająca* - przedstawia metodologię i organizację Strategii. Opisuje jej założenia i zawartość.

2. *Diagnostyczna* - obejmuje diagnozę sytuacji społecznej, która ma za zadanie scharakteryzować rzeczywistość społeczną w aspekcie strategicznym, co oznacza, że obejmuje wybrane, najważniejsze dziedziny uznane zakresowo za obszar polityki społecznej. Ta część zawiera również identyfikację problemów społecznych miasta. Diagnoza sytuacji nie jest tożsama dziedzinowo z analizą SWOT i celami strategicznymi ze względu na konieczność dokonania możliwie szerokich analiz oraz pierwotny i implikacyjny charakter w stosunku do dalszych etapów Strategii.

Do opracowania diagnozy sytuacji społecznej zostały użyte następujące źródła informacji:

- dane statystyczne GUS,
- informacje z instytucji: Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach, Urzędu Miasta Puławy, Policji, Straży Pożarnej i Straży Miejskiej, Poradni Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu.
- wyniki badań ankietowych „Zagrożenia zjawiskami patologii społecznej oraz rezultaty prowadzonych działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Puław. Tytoń, alkohol, narkotyki, przemoc. Raport z badań przeprowadzonych w roku 2007 i 2010”.

Aktualizacja diagnozy sytuacji została opracowana przekrojowo: okres opracowywania i początkowy zakres obowiązywania Strategii oraz ostatnie lata, tak aby uchwycić dynamikę zachodzących zjawisk. Ze względu na problemy z uzyskaniem danych z analogicznego czasookresu, w poszczególnych obszarach tematycznych przyjęto czasami odmienne lata analizy. Skorzystano zatem ze wszystkich dostępnych informacji z różnych okresów czasowych, przy założeniu minimalnego progu czasowego od 2003 roku. Wyżej wymienione źródła mają charakter podstawowy, zasadniczy i jednocześnie najbardziej obiektywne.

3. *Analityczna* - wykorzystuje analizę SWOT jako narzędzie identyfikacji i systematyzacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla sfery społecznej miasta. Analiza SWOT jest oparta na wnioskach wypływających z diagnozy sytuacji. Jest przeprowadzona w sześciu obszarach tematycznych uznanych za strategiczne na podstawie wyników diagnozy. Na jej podstawie sformułowano pięć celów strategicznych, co zapewnia spójność wewnętrzną dokumentu. Analiza SWOT uwzględnia zarówno czynniki wewnętrzne, jak i uwarunkowania zewnętrzne.

4. *Uwarunkowania zewnętrzne* ujęte w dwóch kategoriach. Uwarunkowania prawne wyznaczają zakres potencjalnych działań i kompetencji samorządu w zakresie polityki społecznej. Natomiast uwarunkowania strategiczne i programowe tworzą płaszczyznę dla uzyskania zgodności założeń Strategii z planami i dokumentami zewnętrznymi.

5. *Cele Strategii* obejmują misję i cel generalny stanowiące ogólne ukierunkowanie dalszych założeń. Zasadniczym elementem struktury celów są cele strategiczne będące w rzeczywistości kierunkami działań strategicznych. Cele strategiczne są rozumiane jednocześnie jako priorytety polityki społecznej Miasta Puławy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Konkretyzacją celów strategicznych są cele szczegółowe, które operacjonalizują kierunki działań. Cele szczegółowe stanowią spójny zestaw założeń pozwalających zrealizować założenia celów strategicznych.

6. *Programy działań* stanowią opis sposobów działań i środków realizujących cele. Program jest to opis przebiegu i zakresu przedsięwzięć określonych potencjalnie dla realizacji celu strategicznego.

Zasadniczo każdy z programów odpowiada jednemu celowi strategicznemu. Dodatkowo jednak sformułowano dwa programy działań o charakterze uzupełniającym w stosunku do programów bezpośrednio odnoszących się do określonych celów strategicznych. Jest to program działania 4 będący uszczegółowieniem programu 3 oraz program działania 7 pełniący analogiczną rolę względem programów 5 i 6.

Program jest wykonawczą instrukcją działania w ramach celów strategicznych i podporządkowanych im celów szczegółowych, które są jednocześnie celami programu. Zaproponowane programy działań zostały skonstruowane w ten sposób, aby pozostawić wykonawcom swobodę dokomponowania własnych pomysłów, realizowanych w postaci projektów bądź też konkretnych programów.

Programy działań mają charakter strategiczny. Oznacza to, że stanowią one całość działań zaplanowanych dla osiągnięcia jednego celu strategicznego przy horyzontalnym uwzględnieniu celów szczegółowych. Program w niniejszym dokumencie jest w pewnym sensie mapą, która w trakcie realizacji pokryje się projektami.

7. *Źródła finansowania* określają ramy finansowe oraz obejmują opis i charakterystykę potencjalnych możliwości finansowania założeń i działań Strategii. Jest to charakterystyka środków krajowych i unijnych.

8. *Monitoring Strategii* jest zbiorem założeń mającym za zadanie regularne obserwowanie rezultatów wdrażania Strategii. Zaproponowane zostały wskaźniki dla każdego z celów strategicznych. Będą one modyfikowane na etapie rzeczywistego monitorowania.

Prace nad aktualizacją Strategii opierały się w znacznym stopniu na spotkaniach warsztatowych i konsultacjach z przedstawicielami jednostek miejskich właściwych dla obszaru pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli Rady Miasta Puławy. Na podstawie aktualizacji diagnozy została przygotowana analiza SWOT - opis mocnych i słabych stron Miasta oraz szans i zagrożeń w ramach wyodrębnionych zagadnień.

Strategia z założenia powinna być uspołeczniona. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej projekt Aktualizacji Strategii został poddany konsultacjom społecznym.

W pracach nad przygotowaniem aktualizacji Strategii uczestniczyli przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy Miasto Puławy, Rady Miasta oraz organizacji pozarządowych prowadzących szeroko rozumianą działalność społeczną.

Konsultacje i opracowanie:

Prof. dr hab. Ewa Bojar

Dr Anna Walczyna

Dr Marzena Cichorzewska

Rozdział 2. Diagnoza sytuacji społecznej

2.1. Charakterystyka miasta Puławy

Puławy są położone w północno-zachodniej części województwa lubelskiego na prawym brzegu środkowej Wisły. Miasto jest jednym z pięciu największych miast regionu i stanowi ważny jego ośrodek. Ze względu na swoją lokalizację stanowi również ważny węzeł komunikacyjny. Otoczenie Puław posiada cechy rolniczo-leśne oraz liczne walory turystyczne.

Miasto Puławy jest stolicą zajmującego 934 km² Powiatu Puławskiego. Powiat liczy 115,58 tys. ludności (stat.gov.pl stan na 31.12.2010 r.) i obejmuje miasta: Puławy, Nałęczów i Kazimierz Dolny oraz gminy: Puławy, Końskowola, Żyrzyn, Baranów, Kurów, Markuszów, Wąwolnica, Nałęczów, Kazimierz Dolny i Janowiec.

Układ przestrzenny

W stosunku do stanu przedstawionego w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005-2014 (SRPSMP 2005-2014) układ przestrzenny miasta nie uległ zasadniczym zmianom. Odnotować natomiast należy znaczną rozbudowę osiedla domków jednorodzinnych Górna-Kolejowa. Dzięki oddaniu do użytku nowo wybudowanych ulic Kopernika i Sosnowej, osiedle jest dobrze skomunikowane z miastem. W tym czasie powstało także osiedle bloków komunalnych na ul. Wólka Profecka.

Gospodarka

Puławy są ważnym ośrodkiem gospodarczym Lubelskiego i obszarem aktywnej przedsiębiorczości. W mieście funkcjonuje 5 instytutów naukowych, czyniących z Puław ważny ośrodek naukowy. W mieście działa też wiele jednostek otoczenia biznesu.

Podobnie jak w roku 2005, największym zakładem pracy i jednocześnie największym pracodawcą w mieście (ok. 3300 pracowników) są Zakłady Azotowe „Puławy” SA oraz powiązane z nimi tzw. spółki-córki.

Istotnym zagadnieniem dla rozwoju miasta jest jego potencjał gospodarczy, ilość oferowanych miejsc pracy, ich przyrost. Liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w województwie, powiecie i mieście ilustruje tabela 1.

Tabela 1. Ilość nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

Jednostka terytorialna	Rok		Spadek w pkt %
	2010	2011	
Lubelskie	17729	14673	17,2
Powiat Puławski	1016	773	25,9
Miasto Puławy	494	332	32,8

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/> i opracowanie własne

Spowolnienie gospodarcze odcisnęło swoje piętno także w Lubelskiem. Ilość nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych spadła w ostatnim roku w całym regionie, jednak w mieście spadek ten jest zdecydowanie wyższy niż w województwie i powiecie. Relatywnie mniejszy przyrost liczby nowych podmiotów gospodarczych oraz zamykanie działalności to czynniki, które w konsekwencji doprowadziły do tego, że w roku 2011 na gospodarczej mapie miasta jest o 199 podmiotów mniej. Zmianę liczby podmiotów gospodarczych na terenie miasta Puławy, z uwzględnieniem ich wielkości oraz sektora, w ostatnich trzech latach ilustruje tabela 2.

Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarczych w Puławach według wielkości i sektora

Podmioty gospodarcze	2009	2010	2011
<i>ogółem</i>	5055	5164	4965
<i>według liczby zatrudnionych</i>			
0-9	4810	4924	4732
10-49	186	180	173
50-249	52	53	53
250-999	5	5	5
1000 i więcej	2	2	2
<i>według sektorów własnościowych</i>			
<i>sektor publiczny - ogółem</i>	149	138	139
- państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	116	110	110
- przedsiębiorstwa państwowe	0	0	1
- spółki handlowe	11	10	10
<i>sektor prywatny - ogółem</i>	4906	5026	4826
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	3954	4052	3827
- spółki handlowe	223	240	247
- spółdzielnie	40	40	40
- fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	122	123	132

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

W mieście zarejestrowanych jest blisko 5 tys. podmiotów gospodarczych (grudzień 2011r.). W stosunku do roku 2010 jest to spadek o blisko 3,9 pkt.%, dotyczy on głównie małych przedsiębiorstw z sektora prywatnego.

Wśród podmiotów gospodarczych zdecydowanie przeważają (95,3%) małe (zatrudniające do 9 pracowników), tylko dwa zatrudniają więcej niż 1000 osób. Spośród ogółu firm prywatnych 79,3% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Z punktu widzenia rynku pracy, jest to jednak niezwykle ważna kategoria, generująca powyżej 20% miejsc pracy.

Podsumowując: mieszkańców Puław charakteryzuje przedsiębiorczość. W obliczu kryzysu gospodarczego została ona jednak znacznie zahamowana i to w stopniu wyższym niż w województwie i powiecie. Ponieważ większość podmiotów gospodarczych to podmioty małe, rynek pracy w mieście charakteryzuje wysoka wrażliwość na sytuację gospodarczą i w związku z tym duża zmienność w ich ilości (lata 2009-2011). Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych sprawia, że z jednej strony są one szczególnie zagrożone upadkiem w sytuacji kryzysu, z drugiej zaś - generują mniejsze bezrobocie.

Aby pobudzić rozwój przedsiębiorczości miasto podejmuje różnorakie inicjatywy, w tym przygotowuje tereny pod inwestycje. Przykładem działań mających zachęcać do inwestowania

w mieście jest utworzenie Puławskiego Parku Naukowo-Technologicznego i przygotowanie terenów inwestycyjnych. Głównym celem PPN-T jest ożywienie gospodarcze w regionie poprzez skuteczne wdrażanie rozwiązań w zakresie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy, a w szczególności:

- napływ do Puław inwestycji bezpośrednich (greenfield) wywołany udostępnieniem terenów inwestycyjnych,
- dywersyfikacja struktury lokalnej gospodarki poprzez rozwój MŚP działających w różnych branżach,
- przyciągnięcie do Puław inwestycji charakteryzujących się innowacyjnością, konkurencyjnością oraz opartych na wiedzy,
- ożywienie współpracy instytucji naukowo-badawczych z sektorem przedsiębiorstw służące usprawnieniu transferu innowacji do sektora biznesu, a w konsekwencji rozwojowi firm technologicznych (www.ppnt.pulawy.pl/index.php/o-parku/o-projekcie-ppnt).

W chwili obecnej na terenie PPN-T działa 10 firm. Z parkiem współpracuje Instytut Nawozów Sztucznych, siedzibę w nim ma również Puławska Izba Gospodarcza działająca na rzecz rozwoju gospodarczego Puław i powiatu puławskiego. Władze Parku ubiegają się o objęcie go Specjalną Strefą Ekonomiczną „Starachowice”. Biorąc pod uwagę krótki okres funkcjonowania Parku, jego dotychczasowe osiągnięcia można uznać za sukces. Należy więc kontynuować działania mające na celu przyciągnięcie kolejnych podmiotów, szczególnie z obszaru B+R, do podejmowania działalności w Parku, a w ramach zapewnienia odpowiedniej infrastruktury zmodernizować drogę dojazdową.

Sytuacja demograficzna miasta Puławy

W Puławach, według danych Urzędu Miasta, na dzień 30.06.2012 r. mieszkały 49.382 osoby (lekki spadek w stosunku do roku 2003). Liczba najmłodszych mieszkańców miasta (do lat 7) w kolejnych rocznikach utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Generalnie jednak, niska liczba kolejnych roczników wchodzących w wiek obowiązku szkolnego rodzi wyzwania dla systemu edukacji w mieście - łączą się z tym zarówno szanse, jak i zagrożenia.

Zmiany liczby mieszkańców w mieście, województwie i powiecie w stosunku do roku 2003 były zbliżone (spadki poniżej 1 pkt %) - tabela 3. W latach 2008-2010 widoczna była lekka tendencja spadkowa liczby mieszkańców Puław. W roku 2011 została ona zahamowana, jednakże bazując na danych z czerwca 2012 należy przypuszczać, że nie jest to zmiana trendu.

Tabela 3. Zmiana liczby ludności

Jednostka terytorialna	2003	2008	2009	2010	2011
Lubelskie	2191172	2161832	2157202	2151895	2171857
powiat puławski	117639	116028	115860	115584	116984
Puławy	50183	49092	48898	48578	49793

Zródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Wśród ogółu mieszkańców, podobnie jak w powiecie, mniejszość stanowią mężczyźni (powiat - 48,13%, miasto - 46,94%), przy czym w porównaniu do roku 2003 (47,2%) dysproporcja ta powiększyła się. Wysoki poziom feminizacji jest generowany przez najstarszą kategorię wiekową mieszkańców miasta. Mężczyźni powyżej 65 roku życia stanowią 6,5% ogółu mieszkańców, a kobiety powyżej 60 roku życia - 14,5%, co jest konsekwencją wyższej przeciętnej długości życia kobiet. Łącznie, aż 21% mieszkańców miasta to osoby w wieku poprodukcyjnym (tabela 4) i jednocześnie z relatywnie największymi problemami zdrowotnymi.

Tabela 4. Ekonomiczne grupy ludności w procentach

Ekonomiczna grupa ludności	Puławy 2003	Puławy 2012
Wiek przedprodukcyjny	21,6	17,6
Wiek produkcyjny	64,5	61,4
Wiek poprodukcyjny	13,8	21

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Analizując strukturę demograficzną miasta trzeba podkreślić, że osoby w wieku do lat 18 stanowią jedynie 17,6% mieszkańców, co świadczy o odwróconej piramidzie demograficznej i jako takie generuje wiele problemów społecznych, a przede wszystkim zmniejsza dynamizm miasta. Tendencja ta ma charakter narastający, co potwierdza wskaźnik obciążenia demograficznego mówiący o liczbie osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest on dla Puław znacznie bardziej niekorzystny niż dla powiatu i województwa (tabela 5).

Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Jednostka terytorialna	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym			
	2003	2008	2009	2010
Lubelskie	71,1	85,6	88,7	92,2
powiat puławski	76,2	96,7	100,6	104,7
Puławy	72,1	105,9	112,3	118,1

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Analizując strukturę demograficzną mieszkańców wspomniano już o niektórych związanych z nią zagrożeniach. W tym miejscu podkreślić należy spadek potencjału produkcyjnego mieszkańców miasta. W najbliższym czasie należy jednak przewidywać, iż spadek ten zostanie zahamowany, jednak nie ze względu na czynniki demograficzne (osób w wieku 16-18 lat jest ok. 1600, a tylko część z nich w wieku lat 19 będzie chciała podjąć stałą pracę), a zmianę ustawy emerytalnej stopniowo opóźniającej wiek przejścia na emeryturę. Rodzi to określone wyzwania dla rynku pracy, na którym będą musieli odnaleźć się coraz starsi pracownicy. Przejściowo może to owocować zwiększoną stopą bezrobocia w tej kategorii.

Reasumując, potwierdziły się przewidywania zawarte w diagnozie sytuacji społecznej (SRPSMP 2005-2014, s.14). Co więcej, przewidywania w tym obszarze są dla powiatu, a więc zapewne i dla miasta, negatywne. Według prognoz GUS ludność powiatu ze 115,58 tys. w roku 2011 skurczy się do 107,2 tys. w roku 2025 i 99,4 tys. w roku 2035, a odpływ ludności będzie większy niż jej napływ.

Podstawowym czynnikiem wpływającym na sytuację demograficzną regionu jest liczba urodzeń. O ile jednak liczba urodzeń w województwie w ostatnich czterech latach zwiększyła się nieco w stosunku do roku 2003, o tyle w powiecie i mieście widoczna jest duża zmienność w tym zakresie. Rok 2008 to spadek (większy w mieście niż w powiecie), lata 2009-2010 to wzrost liczby urodzeń i rok 2011 to znaczny spadek. Być może jest to spowodowane związanym z kryzysem gospodarczym, spadkiem optymizmu społecznego.

Tabela 6. Liczba urodzeń żywych

Jednostka terytorialna	Urodzenia żywe na 1000 ludności				
	2003	2008	2009	2010	2011
Lubelskie	9,7	10,6	10,6	10,5	9,9
Powiat Puławski	9,8	9,5	9,9	10,1	9,1
Puławy	9,2	8,6	9,4	9,6	8,7

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Wpływ miasta na decyzje prokreacyjne mieszkańców jest niewielki, należy jednak zastanowić się nad rozwiązaniami zachęcającymi do posiadania większej liczby dzieci, jak np. karta rodziny wielodzietnej czy ulgi w podatkach lokalnych.

Mieszkalnictwo

W Puławach, według danych GUS, w roku 2011 było 3116 budynków mieszkalnych. Rok wcześniej było 3098 budynków mieszkalnych z 19093 mieszkańcami. Średnio na jedno mieszkanie przypadało w mieście ok. 2,5 osoby.

Tabela 7. Liczba mieszkań

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkań			
	2003	2008	2009	2010
Lubelskie	692872	716973	722572	727723
Powiat Puławski	38974	40394	40609	40916
Puławy	18223	18841	18949	19093

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Większość mieszkań w Puławach wyposażona była w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne: ponad 99% posiadało wodę z wodociągu, ponad 97% - łazienki, a ponad 89% - także gaz z sieci (tabela 8). W stosunku do roku 2004 oznacza to poprawę w odniesieniu do każdego typu instalacji.

Tabela 8. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno - sanitarne

Jednostka terytorialna	Wyposażenie mieszkań		
	wodociąg	łazienka	gaz sieciowy
	2010	2010	2010
Lubelskie	645386	560483	303686
Powiat Puławski	37331	33792	25314
Puławy	18906	18597	17067

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Z punktu widzenia prowadzenia aktywnej polityki społecznej ważne są mieszkania pozostające w dyspozycji miasta. Ich liczbę prezentuje tabela 9.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w posiadaniu gmin

Jednostka terytorialna	mieszkania ogółem	mieszkania socjalne
	2009	2009
Lubelskie	22680	1748
Powiat Puławski	1020	154
Puławy	814*	126*

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/> i dane UM Puławy (30.06.2012)

*stan na 30.06.2012

W stosunku do roku 2004 liczba posiadanych przez gminę Miasto Puławy mieszkań wzrosła o 60, w tym o 26 lokali socjalnych. Część mieszkań położona jest w budynkach stanowiących współwłasność gminy, część zaś w budynkach stanowiących wyłączną własność gminy. Te drugie skupione są głównie w ramach dwóch osiedli socjalnych położonych przy ulicy Romów i ulicy Wólka Profecka. Mając na względzie pewne zalety takiego rozwiązania dla miasta trzeba jednak podkreślić, że w ten sposób tworzy się swego rodzaju „getta socjalne”, w których kumuluje się wielość problemów społecznych, o czym świadczy analiza dokumentów z realizacji Strategii przygotowywana corocznie przez odpowiednie instytucje.

Generalnie, zasoby mieszkaniowe Puław, pod względem ilościowym, można ocenić jako wystarczające. Ze względu jednak na warunki ekonomiczne poszczególnych gospodarstw domowych, wiele z nich nie ma możliwości skorzystania z istniejących propozycji. Ta sytuacja uwypukla problem związany ze słabą ofertą mieszkań na wynajem. Sprawia także, że zasoby mieszkaniowe pozostające w gestii gminy Miasto Puławy, nie zabezpieczają potrzeb wszystkich mieszkańców Puław o niskich dochodach. Na koniec roku 2011 w Urzędzie Miasta Puławy zarejestrowanych było 175 wniosków osób ubiegających się o poprawę warunków mieszkaniowych.

Edukacja

Puławy są miastem o silnych tradycjach naukowych i edukacyjnych. Rozwinięta sieć szkół obejmuje kształcenie od poziomu podstawowego po wyższy (studia I stopnia oraz podyplomowe).

Szkoły posiadają dobrą bazę dydaktyczną, w części placówek przeprowadzono modernizację. W związku ze zmianami demograficznymi zmodyfikowano także częściowo sieć istniejących szkół. Obecnie gmina Miasto Puławy prowadzi jeden żłobek dla dzieci od 20 tygodnia do 3 roku życia, 4 oddziały żłobkowe (funkcjonujące przy przedszkolach) dla dzieci od 18 miesiąca do 3 roku życia oraz 12 przedszkoli. Miasto prowadzi również 7 szkół podstawowych, z których 5 mieści się w osobnych budynkach, a dwie dzielą swoje obiekty z gimnazjami oraz 2 licea ogólnokształcące funkcjonujące w ramach zespołu szkół z gimnazjami. W mieście funkcjonują również placówki niepubliczne tj. punkt przedszkolny, dwie szkoły podstawowe i 5 gimnazjów. W ramach obowiązującego prawa miasto udziela im dotacji. Liczbę dzieci i młodzieży w poszczególnych rodzajach placówek edukacyjnych przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Liczba dzieci i młodzieży w poszczególnych rodzajach placówek opiekuńczo-edukacyjnych

Liczba dzieci	2007	2008	2009	2010	2011
Żłobki	67	114	116	142	112
Przedszkola	1341	1295	1331	1377	1312
Szkoły podstawowe	2960	2878	2822	2743	2718
Gimnazja	1701	1642	1530	1461	1373

Licea	826	883	886	853	907
Razem	6895	6812	6685	6576	6422

Źródło: dane UM Puławy

Opiekę nad dziećmi i edukację w placówkach podległych samorządowi prowadziło łącznie 652 pedagogów, z czego ponad 500 osób to nauczyciele dyplomowani i mianowani. Dane wskazują, że w stosunku do roku 2007, przy malejącej liczbie dzieci, grono pracujących z nimi pedagogów wzrosło o 78 osób. W trakcie zbierania danych okazało się jednak, że najprawdopodobniej nie są one w pełni rzetelne, gdyż są prostym zestawieniem danych przesyłanych przez poszczególne szkoły i nie uwzględniają faktu, iż niektórzy nauczyciele pracują w dwóch placówkach. Wydaje się, że gromadzenie dokładniejszej statystyki w tym obszarze ułatwiłoby prowadzenie bardziej racjonalnej polityki w obszarze prognozowania i planowania.

Generalnie, niż demograficzny pomału wychodzi z gimnazjum, a liczba dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach podstawowych jest w miarę stabilna. Oznacza to, że w przeciągu najbliższych kilku lat w obszarze edukacji sytuacja będzie dość stabilna, jednak jeszcze w perspektywie najbliższych 10 lat należy liczyć się z dalszym spadkiem liczby uczniów (wskaźnik urodzeń oraz migracje). Wyzwaniem dla systemu edukacji w mieście będzie moment obowiązkowego rozpoczęcia edukacji szkolnej przez sześciolatkę. Radykalny wzrost liczby uczniów w jednym tylko roczniku przez 9 kolejnych lat utrudni racjonalne planowanie sieci szkół i zatrudnienia. Dodatkowym czynnikiem ryzyka jest duża niepewność co do momentu wprowadzenia reformy, gdyż w związku z protestami rodziców termin był już odraczany.

Sieć szkół ponadgimnazjalnych jest dobrze rozwinięta. W odpowiedzi na tendencje na rynku pracy należałoby jednak zastanowić się nad zwiększeniem oferty dotyczącej kierunków kształcenia w technikach i szkołach zawodowych. Ponieważ jednak podlegają one samorządowi powiatowemu, należy poszukiwać dróg współpracy między samorządami w tym zakresie.

Podsumowując, sieć placówek opiekuńczych i edukacyjnych w Puławach jest bogata, a miasto na bieżąco stara się reagować na zmiany w strukturze demograficznej najmłodszej grupy mieszkańców. Zmiany te także w kolejnych latach będą problemem, z którym zmierzyć się będzie musiało zarówno miasto, jak i powiat (dla części szkół funkcjonujących na obszarze miasta organem prowadzącym jest samorząd powiatowy). Chodzi tu zarówno o racjonalizację sieci placówek, jak i dostosowywanie profilu kształcenia do potrzeb rynku pracy. Kolejnym wyzwaniem w obszarze związanym z edukacją będzie umiejętne prowadzenie dialogu społecznego z rodzicami.

Część nauczycieli, poza edukacją *sensu stricte*, prowadzi zajęcia o charakterze wychowawczym i profilaktycznym. Dotyczą one głównie zagrożeń związanych z paleniem tytoniu, spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, a także możliwością zachowań agresywnych. Tę profesjonalną kadrę pedagogiczną można w przyszłości w jeszcze większym stopniu wykorzystać do pracy o charakterze profilaktycznym.

W kontekście rozwiązywania problemów społecznych, ważnym segmentem edukacji są poradnie, szkoły specjalne i ośrodki szkolno-wychowawcze. Ich liczba i oferta edukacyjno-opiekuńcza (SRPSMP 2005-2014) nie uległa zmianie.

Jeśli chodzi o funkcjonujące w mieście jednostki naukowo-badawcze, ich liczba i rodzaj w stosunku do wymienionych w SRPSMP 2005-2014 nie uległy zmianie. Podobnie, jeśli chodzi o placówki kształcenia pracowników.

Podsumowując, funkcjonujące w Puławach placówki edukacyjne i naukowe oraz ich kadra stanowi istotny potencjał, który może być wykorzystany do rozwiązywania problemów społecznych oraz rozwoju przedsiębiorczości w mieście. W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę na brak

związku między kierunkami studiów prowadzonymi w PSW a potrzebami funkcjonujących w mieście placówek naukowo-badawczych oraz aspiracjami związanymi z PPN-T i GOW.

Ofertą o charakterze edukacyjno-aktywizującym skierowaną do najstarszej grupy mieszkańców jest Uniwersytet Trzeciego Wieku. Funkcjonuje on na terenie miasta od roku 1992 (filia Lubelskiego UTW). W kontekście danych demograficznych należy w dalszym ciągu nie tylko wspierać, ale także rozwijać jego działalność. Taką aktywizującą funkcję w stosunku do najstarszej grupy mieszkańców pełnią również Kluby Seniora.

Kultura, sport i rekreacja

W Puławach istnieje szeroka baza do upowszechniania i rozwoju kultury. Odbyna się to zarówno poprzez działalność instytucjonalną, jak i pozainstytucjonalną. Podobnie jak w pierwszym okresie obowiązywania SRPSMP 2004-2015, działalność instytucjonalną prowadzą instytucje i placówki, których organizatorami są samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki, spółdzielnie i stowarzyszenia, zaś działalność pozainstytucjonalna prowadzona jest przez szereg organizacji pozarządowych.

Gminne instytucje kultury to:

- Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika”,
- Biblioteka Miejska w Puławach wraz z 7 filiami,
- Muzeum Czartoryskich w Puławach Oddział Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym.

Instytucje te prowadzą liczne i zróżnicowane działania na polu upowszechniania szeroko rozumianej kultury. W POK „Dom Chemika” prowadzone są zajęcia o charakterze wokalnym, plastycznym, teatralnym i tanecznym, odbywają się liczne wystawy, festiwale i przeglądy. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że część imprez ma charakter cykliczny i zasięg ogólnokrajowy, przyczyniając się do kształtowania pozytywnego wizerunku miasta. Wymienić tu należy: Festiwal Kolęd, Międzynarodowe Warsztaty Jazzowe „Puławy”, Letnie Warsztaty Bluesowe, Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych, Ogólnopolski Turniej Tańców Polskich „O Pierścień Księżnej Izabeli”, Puławski Festiwal Muzyczny „Wszystkie Strony Świata”. Również Biblioteka Miejska, poza udostępnianiem książek, prowadzi szeroką działalność kulturalną. Z imprez organizowanych przez BM wymienić można m.in. Festiwal Książki oraz liczne wystawy, wernisaże. Należy również podkreślić, że w ramach przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu pracownicy biblioteki dostarczają do domu książki znajdujące się w zbiorach Biblioteki Miejskiej (ze względów architektonicznych nie wszystkie budynki mieszczące bibliotekę wraz z filiami są powszechnie dostępne).

Pozostałe placówki upowszechniania kultury działające w mieście to:

- Młodzieżowy Dom Kultury (organ prowadzący Starostwo Powiatowe);
- Osiedlowe Domy Kultury (organ prowadzący Puławska Spółdzielnia Mieszkaniowa) - 3;
- Muzeum Oświatowe (placówka pozostaje w strukturach Szkolnego Schroniska Młodzieżowego podległego Starostwu Powiatu Puławskiego);
- Kino Sybilla;
- Biblioteka Pedagogiczna,
- Galeria Sztuki JAG.

Na terenie miasta działają na rzecz kultury następujące stowarzyszenia i fundacje:

- Fundacja Wspierania Historycznego Ogrodu Puławskiego;
- Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży „Miłość”;
- Kiwanis Klub Puławy
- Stowarzyszenie „Grześ”;
- Towarzystwo Przyjaciół Puław;
- Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych - Koło w Puławach;
- Puławskie Towarzystwo Muzyczne;
- Puławskie Towarzystwo Tradycji Narodowych;
- Polskie Towarzystwo Miłośników Astronomii - Oddział w Puławach;
- Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Oświatowego;
- Oddział Puławski Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego;
- Stowarzyszenie „Rodzina”;
- Stowarzyszenie Inicjatyw Własnych „Inspiracje”;

W porównaniu do roku 2003 powstały trzy nowe stowarzyszenia: Stowarzyszenie „Rodzina”, Stowarzyszenie Inicjatyw Własnych „Inspiracje” oraz Kiwanis Klub Puławy. Pozostałe nadal prowadzą działalność.

Atrakcyjne położenie (trójkąt Puławy-Kazimierz-Nałęczów) i historia sprawiają, że istotny potencjał miasta stanowi turystyka. Do atrakcji turystycznych zaliczyć należy: bezpośrednie sąsiedztwo Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, Górki Parchackie (leżące w obszarze miasta i jednocześnie Parku), osadę pałacowo-parkową z pałacem Księżąt Czartoryskich i licznymi obiektami zabytkowymi. Od 2004 r. trwają poważne prace remontowo-konserwatorskie (wykonano m.in. remont elewacji, prace konserwatorskie przy elementach kamiennych elewacji, iluminację budynku). Za remont i konserwację elewacji pałacu Czartoryskich w Puławach IUNG-PIB otrzymał w 2009 r. nagrodę Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków „Laur Konserwatorski”. Od kilku lat trwają również prace konserwatorskie we wnętrzach pałacu (zakończono prace remontowo-konserwatorskie w Sali Kolumnowej, w Sali Balowej). W 2008 r. IUNG-PIB uzyskał pozwolenie konserwatorskie na prace konserwatorskie i budowlane w Sali Kamiennej, Sali Gotyckiej, Sali Rycerskiej i Sieni Głównej pałacu. Część prac została rozpoczęta i obecnie są kontynuowane. Od 2010 r. trwają prace w pomieszczeniach na parterze prawego skrzydła pałacu, jak również w pomieszczeniach zajmowanych przez Centralną Bibliotekę Rolniczą. Zaplanowano także wykonanie monitoringu telewizyjnego dozoru nad wszystkimi historycznymi obiektami architektonicznymi w zespole pałacowo-parkowym.

Ważną atrakcją turystyczno-rekreacyjną miasta są ścieżki rowerowe i szlaki turystyczne wyznaczone na terenach Nadleśnictwa Puławy. Dodatkowo powstała ścieżka rowerowa biegnąca wzdłuż wału od mostu im. Jana Pawła II do Bochofnicy, trwają prace na odcinku od Bochofnicy do Kazimierza Dolnego. Ta ostatnia inwestycja wraz z oddaną do użytku w 2012 roku Mariną Puławy oraz Bulwarem Nadwiślańskim zwiększa atrakcyjność turystyczną miasta i pozwala nie tylko na aktywne spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców, ale także na otwarcie się w większym stopniu na turystów. Port rzeczny na Wiśle został wybudowany w ramach zadania inwestycyjnego p.n. „Wykorzystanie walorów rzeki Wisły w celu budowy wspólnego produktu turystycznego przez Kazimierz Dolny, Puławy i Janowiec”. Marina Puławy rozpoczęła funkcjonowanie 27 lipca 2012 r., podejmując działania mające na celu efektywne wykorzystanie obiektu.

Dla rozwoju turystyki i sportu w mieście konieczna jest odpowiednia baza sportowo-rekreacyjna. Podobnie jak w roku 2003 głównymi obiektami spełniającymi tę rolę są hala sportowa MOSiR i kompleks sportowy przy ul. Gen. Józefa Hauke-Bossaka. Jednak w stosunku do 2003 r. jakość bazy w znacznym stopniu uległa poprawie. Kompleks sportowy został przebudowany. Obecnie

w jego skład wchodzi stadion piłkarsko-lekkoatletyczny z 4300 miejscami siedzącymi, w tym 2800 na trybunach krytych, z telebimem i elektronicznymi tablicami wyników oraz pełnym zapleczem, pełnowymiarowe piłkarskie boisko treningowe o nawierzchni ze sztucznej trawy III generacji, Hostel Olympic z 47 miejscami noclegowymi, 50 metrowa pływalnia odkryta z podgrzewaną wodą, mini aquapark ze zjeżdżalniami, placem zabaw dla dzieci i boiskiem do gry w plażową piłkę siatkową. Przy ul. Kaniowczyków powstało drugie pełnowymiarowe boisko piłkarskie o sztucznej nawierzchni, które jest w administracji MOSiR w Puławach.

W hali sportowej Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji znajdują się: hala gier z trybunami - 650 miejsc, pływalnia kryta z brodzikami i zjeżdżalnią wodną o długości 63 m z trybunami - 300 miejsc, siłownia męska, siłownia damska. Od 2003 r. w hali sportowej MOSiR w Puławach powstały m.in.: sauna mokra, ustawiono wannę do kąpieli solankowych i hydromasażu, odnowiono m.in. siłownię męską i damską (2008 r.). Obsługa administracyjna jednostki została przeniesiona w większości z budynku hali sportowej do budynków na stadionie. Tym samym powstały nowe pomieszczenia, które można udostępniać puławskim klubom sportowym (np. sala konferencyjna).

W zarządzie MOSiR znajduje się także 5 ceglanych kortów tenisowych, które w okresie ciepłym przyciągają wielu miłośników tenisa. Korty wraz z zapleczem zostały odnowione w 2009 r. MOSiR administruje również zespołem boisk wybudowanych w 2008 r. o nawierzchni ze sztucznej trawy i poliuretanu znajdującym się na terenie Parku Solidarności (boisko do piłki siatkowej, boisko wielofunkcyjne).

Przy Szkole Podstawowej nr 2, Szkole Podstawowej nr 4, Szkole Podstawowej nr 10, Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1, Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2 znajdują się nowoczesne zespoły przyszkolnych boisk sportowych z bieżniami lekkoatletycznymi. Wszystkie posiadają nawierzchnie z trawy sztucznej i poliuretanu. Obiekty wykorzystywane są poza godzinami zajęć szkolonych przez mieszkańców miasta. Ponadto przy Szkole Podstawowej nr 4 powstało w 2010 r. „Moje Boisko ORLIK 2012”, na którym od marca do października pracują animatorzy organizujący zajęcia dla chętnych lub czuwający nad obiektem podczas wykorzystywania indywidualnego.

Każda z 9 miejskich placówek oświatowych posiada sale gimnastyczne, które po 2003 r. zostały wyremontowane, a przy Szkole Podstawowej nr 1 wybudowano halę sportową o wymiarach 36x22 m z pełnym zapleczem dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych (z trybunami na 180 miejsc). W dwóch placówkach są kryte pływalnie 25 m, w tym jedna wraz z zapleczem dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Na skwerze przy ul. Polnej powstała siłownia rekreacyjna na wolnym powietrzu. Puławską bazę sportowo-rekreacyjną uzupełniają wypożyczalnie: wypożyczalnia sprzętu sportowo-rekreacyjnego Puławskiego Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej i Zakładów Azotowych „Puławy” oraz wypożyczalnia MOSiR: rowerów i sprzętu pływającego (rowery wodne, kajaki).

Podobnie jak w roku 2003 bazę sportowo-rekreacyjną miasta uzupełnia ośrodek wypoczynkowy Zakładów Azotowych „Puławy” SA, *skate park*.

Podsumowując, baza sportowo-rekreacyjna miasta w analizowanym okresie została wzbogacona o nowe obiekty, a posiadane podlegały przebudowom podnoszącym ich jakość.

W analizowanym okresie liczba klubów sportowych oraz ilość młodzieży uczestniczącej w zajęciach sportowych organizowanych przez te kluby oscyluje na podobnym poziomie. I tak szkolenie dzieci i młodzieży na zlecenie gminy Miasto Puławy prowadzi 16 klubów w 11 dyscyplinach, a uczestniczy w nim blisko 1600 osób.

Oceniając aktywność mieszkańców należy wspomnieć o licznych klubach fitness działających w mieście, zajęciach typu aerobic, joga itp. Cieszą się one dużą popularnością. Ze względu na brak szczegółowych danych trudno jednak ocenić liczbę dorosłych aktywnych fizycznie. Zanotowano znaczny wzrost osób korzystających z pływalni otwartej przy ul. Hauke-Bosaka. Przychód z ostatniego sezonu funkcjonowania basenu przed modernizacją (2008 r.) wyniósł 150.301 zł, natomiast z pierwszego sezonu po modernizacji 304.311 zł (2012 r.).

W niewielkiej odległości od miasta znajdują się stoki narciarskie: Parchatka, Celejów, Rąblów, Kazimierz Dolny stanowiące doskonałą bazę wypadową dla „puławskich narciarzy”. Ponadto MOSiR na stoku w Parchatce organizuje rokrocznie zawody narciarskie (m.in. slalomy).

Ochrona zdrowia

W zakresie ochrony zdrowia obsługę mieszkańców zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (w skład którego na terenie miasta wchodzi: specjalistyczny szpital, przychodnie podstawowej opieki zdrowotnej, przychodnia specjalistyczne), 37 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz 26 aptek. W analizowanym okresie widoczny jest wzrost ilościowy w tym względzie. Jednakże z punktu widzenia mieszkańca ważniejsza jest nie tyle ilość placówek, co dostępność świadczeń, szczególnie tych bezpłatnych. Ta zaś, jak wydają się świadczyć dane, spada (tabela 11).

Tabela 11. Podstawowa opieka zdrowotna

Liczba udzielonych porad	2007	2009	2011
Ogółem	246119	236522	229384
W placówkach podległych samorządowi terytorialnemu	110798	102948	100493
Liczba porad/mieszkańca ogółem	4,98	4,84	4,64
Liczba porad/mieszkańca w placówkach podległych samorządowi terytorialnemu	2,24	2,11	2,02

Źródło: opracowanie własne oraz <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Jak wynika z przedstawionych danych, liczba porad udzielonych w ramach POZ w przeliczeniu na jednego mieszkańca zmniejszyła się. Najczęściej oznacza to wydłużenie kolejek do lekarzy pierwszego kontaktu. W przypadku dostępu do lekarzy specjalistów dostępność ta jest jeszcze mniejsza. W związku ze starzeniem się ludności miasta, należy się spodziewać, że oczekiwania w zakresie opieki zdrowotnej będą wzrastały.

Samorząd Miasta Puławy nie jest organem prowadzącym dla placówek opieki zdrowotnej, jednak od lat Puławy prowadzą aktywną działalność w obszarze ochrony zdrowia. Władze miasta aktywnie wspierają samorząd powiatowy w zakresie modernizacji i wyposażenia SP ZOZ, w tym Szpitala Specjalistycznego. Ponadto rokrocznie przeznaczane są znaczne kwoty na programy profilaktyczne skierowane głównie do najmłodszej kategorii mieszkańców: coroczne szczepienia przeciw pneumokokom od 2008 roku; program wczesnego wykrywania alergii i astmy, program zwalczania otyłości (te dwa ostatnie realizowane w latach 2007-2009). Szczegółowe dane prezentuje tabela 12.

Tabela 12. Wydatki miasta na opiekę zdrowotną mieszkańców

Pomoc w zł	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dotacje celowe dla SP ZOZ	930 000	500 000	1 068 000	300 000	500 000	710 000	300 000
Szczepienia ochronne	10 000	-	50 000	147 000	120 000	150 000	150 000
Inne programy profilaktyczne	92 000	-	82 000		-	-	-

*w zestawieniu uwzględniono dotacje wykorzystane. Kwoty podano w zaokrągleniu

W ostatnich latach całość środków profilaktycznych kierowana jest do najmłodszych dzieci, co można uznać za pewien przejaw polityki prorodzinnej. Poza rokiem 2006 (szczepienia ochronne przeciw grypie dla osób powyżej 60 roku życia - nie wszystkie środki zostały wykorzystane) nie przeznaczano natomiast żadnych środków wprost dla osób najstarszych. Biorąc pod uwagę starzenie się populacji Puław należy przemyśleć, czy także do tej grupy mieszkańców nie należy adresować programów o charakterze profilaktycznym i rehabilitacyjnym.

Bezpieczeństwo publiczne

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005-2014 ocena bezpieczeństwa mieszkańców dokonana przez respondentów wypadła niekorzystnie (SRPSMP 2005-2014). Aż 47% oceniło tę sferę źle i bardzo źle, a bezpieczeństwo publiczne znalazło się na piątym miejscu wśród problemów wymienionych przez ankietowanych. W dalszym ciągu problem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego jest jednym z ważniejszych dla miasta.

Dozór bezpieczeństwa w mieście prowadzą następujące służby:

- Policja,
- Straż Pożarna,
- Straż Miejska.

W zakresie działań podejmowanych przez Policję uzyskane dane prezentują się następująco (tabela 13):

Tabela 13. Liczba przestępstw i wykroczeń odnotowanych przez Policję

Czyny stwierdzone	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Przestępczość ogółem	2831	2689	2860	2488	2592	2675
Przestępczość kryminalna	1905	1850	1697	1619	1705	1776
Kradzież mienia:	536	451	422	367	399	395
Kradzież z włamaniem	385	283	277	195	225	288
Rozbój i wymuszenia rozbójnicze:	49	54	58	32	59	68
Bójki lub pobicia:	56	45	39	34	41	40
Inne kategorie przestępstw:						
Uszkodzenie mienia	143	155	137	161	141	148

Uszczerbek na zdrowiu	33	39	22	39	30	20
Wykrywalność	65,6%	70,4	72,6	73,2	74,4	74,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Policji

W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego w analizowanym okresie można wskazać kilka tendencji:

- spadła ogólna liczba przestępstw oraz ich poszczególnych rodzajów z wyjątkiem rozboju i wymuszeń rozbójniczych,
- w stosunku do roku 2010 przestępczość jednak wzrosła,
- systematycznie wzrasta wykrywalność przestępstw,
- poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym (wzrost liczby ujawnionych nietrzeźwych kierowców).

Na uwagę zasługuje fakt wzrostu skuteczności ujawnionych i wszczętych postępowań przygotowawczych w sprawach o charakterze gospodarczym (z 225 w 2009 do 232 w 2010) oraz spadek dynamiki do 63,8% w czynach stwierdzonych (z 381 na 243). Ustalonych zostało 172 podejrzanych (o 28 więcej), wobec 152 z nich skierowano wnioski o sporządzenie aktu oskarżenia, 2 podejrzanych to nieletni, wobec 2 zastosowano tymczasowe aresztowanie.

Analizując stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym za rok 2011 należy stwierdzić, że w stosunku do roku 2010 (Raport Analiza stanu bezpieczeństwa Gminy Miasto Puławy, opracowany przez Komendę Powiatową Straży Pożarnej z dn. 08.03.2012 r., s.8) zmalała liczba wypadków i kolizji oraz osób rannych w tych zdarzeniach, wzrosła jednak liczba zabitych.

Przez Puławy biegnie również linia kolejowa, transport kolejowy nie generuje jednak większych zagrożeń. Głównym źródłem zagrożeń są przewozy dużych transportów substancji chemicznych. W latach 2006-2010 doszło łącznie do 4 zdarzeń z udziałem środków transportu kolejowego przewożących towary niebezpieczne. W roku 2011 nie odnotowano takich zdarzeń.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa także Straż Pożarna. W roku 2011 SP interweniowała w 346 przypadkach (w 2010 r. było to 347 zdarzeń - 32,98% wszystkich zdarzeń na terenie powiatu).

W Puławach ok. 1/3 wszystkich interwencji SP stanowią pożary. Zdecydowana większość z nich (ok. 99,2%) zakwalifikowana została jako małe, pozostałe jako średnie (0,8%). W badanym okresie spadła liczba pożarów obiektów mieszkalnych, natomiast wzrósł odsetek w obszarze tzw. obiektów produkcyjnych i innych (np. kosze na śmieci, trawy, trawniki, ogniska, niepotrzebne rzeczy wyrzucane na śmietnik, pustostany). Przyczyną 1/5 z nich były celowe i umyślne podpalenia.

Kolejną służbą odpowiedzialną za bezpieczeństwo i porządek w mieście jest Straż Miejska. Strażnicy pracują w systemie dwuzmianowym w dni robocze, a w dni wolne od pracy - na jedną zmianę. W wybranych dniach strażnicy odbywają wspólne patrole nocne z funkcjonariuszami Komendy Powiatowej Policji, prowadzą wspólne służby z dzielnicowymi Policji w swoich rejonach służbowych oraz z funkcjonariuszami Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Miejskiej. Straż Miejska pełni również całonocny dyżur telefoniczny pod nr 986, gdzie przyjmowane były zgłoszenia od mieszkańców miasta.

Straż Miejska prowadzi również szeroko zakrojone akcje edukacyjne w grupach przedszkolnych, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich, a na wyraźną prośbę dyrekcji szkół, szczególną uwagę zwracała na tereny przyszkolne, zwłaszcza przy zabezpieczaniu imprez.

Ilość interwencji Straży Miejskiej w roku 2011 przedstawiała się następująco:

- upomnienia - 942;
- mandaty - 1628;
- wnioski o ukaranie do sądu - 106.

W analizowanym okresie wzrosła liczba wystawianych mandatów i upomnień, zmniejszyła się natomiast ilość wniosków skierowanych do sądu o ukaranie.

Rozbudowa systemu monitoringu miejskiego będzie miała wpływ na wzrost bezpieczeństwa mieszkańców Puław. Docelowo w mieście ma być zamontowanych 48 kamer. Obsługą monitoringu zajmuje się Straż Miejska.

2.2. Instytucje pomocy społecznej

Pomocą społeczną w mieście Puławy zajmują się samorzady miejski lub powiatowy (zgodnie z posiadanymi kompetencjami) oraz organizacje pozarządowe wspierane w realizacji poszczególnych zadań na rzecz mieszkańców przez władze miejskie.

Potencjał instytucjonalny miasta w zakresie pomocy społecznej stanowią:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (Klub Integracji Społecznej, Centrum Porad Obywatelskich);
- 2) Zespół Dziennych Domów Pomocy Społecznej (Dzienny Ośrodek Adaptacyjny, Dzienny Dom Pomocy Społecznej-Centrum Integracyjno-Rehabilitacyjne, Klub Samopomocy);
- 3) Środowiskowy Dom Samopomocy;
- 4) Warsztaty Terapii Zajęciowej - 2 ośrodki;
- 5) Zakład Aktywności Zawodowej;
- 6) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (Ośrodek Interwencji Kryzysowej);
- 7) Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu przy SPZOZ;
- 8) Organizacje pozarządowe:
 - Chrześcijańska Służba Charytatywna Filia Puławy
 - Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „BRATEK”;
 - Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Specjalnej Troski przy Oddziale Miejskim TPD;
 - Koło Rodziców Dzieci z Cukrzycą przy Polskim Stowarzyszeniu Diabetyków;
 - Puławska Grupa Wsparcia Chorych na Stwardnienie Rozsiane;
 - Polski Czerwony Krzyż Oddział Okręgowy w Lublinie Oddział Rejonowy w Puławach;
 - Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koła w Puławach;
 - Puławska Grupa Wsparcia Osób Chorych na Cukrzycę;
 - Polski Związek Głuchych Terenowy Ośrodek Rehabilitacji i Wsparcia Społecznego Nieśłyszących;
 - Polski Związek Niewidomych Okręg w Lublinie Koło w Puławach;
 - Puławskie Koło Osób z Chorobą Parkinsona;
 - Puławska Fundacja Osób Niepełnosprawnych PA-KT;
 - Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Potrzebujących Pomocy i ich Rodzin „Tęcza”;
 - Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych;
 - Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego;
 - Puławskie Stowarzyszenie „Razem na co dzień”;
 - Puławskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum”;
 - Stowarzyszenie „CORDA CORDI” na Rzecz Dzieci i Młodzieży w Puławach;
 - Stowarzyszenie Edukacji Zdrowotnej i Promocji Zdrowia „VIVUS”;
 - Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Dajmy Im Szansę”;

- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży przy parafii Miłosierdzia Bożego;
- Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Pomocy w Puławach;
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Miejski;
- Towarzystwo Przyjaciół Ludzi Niepełnosprawnych „Misericordes”;

W zakresie przeciwdziałania patologii społecznej potencjał instytucjonalny miasta stanowią:

- 1) Pełnomocnik Prezydenta Miasta Puławy ds. przeciwdziałania patologiom społecznym;
- 2) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Puławach,
- 3) Organizacje pozarządowe:
 - Fundacja „Praesterno”;
 - Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Uzależnionym „Agape”;
 - Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego;
 - Służba Ratownicza Błękitnego Krzyża Oddział Puławski Śląskiej Fundacji ETOH - Błękitny Krzyż;
 - Stowarzyszeni „SYNERGIA”
 - Stowarzyszenie „RODZINA”
 - Stowarzyszenie MONAR, Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień MONAR;
 - Stowarzyszenie na Rzecz Osób Potrzebujących „Pogodne życie”;
 - Stowarzyszenie na Rzecz Promocji Dogoterapii „Niewidzialna Łapa”;
 - Stowarzyszenie Pomocy Wychowawczej Rodzinie;
 - Towarzystwo „Nowa Kuźnia”;

Współpraca Miasta Puławy z organizacjami pozarządowymi w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej i przeciwdziałania patologiom społecznym przebiega harmonijnie, do czego niewątpliwie przyczyniło się przyjęcie w październiku 2005 roku „Karty współpracy gminy Miasto Puławy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami niezaliczanymi do sektora finansów publicznych” oraz opracowanie mapy aktywności organizacji pozarządowych. Funkcjonująca od tego czasu baza danych organizacji pozarządowych jest uaktualniana co roku. Pozwala ona na dużą dostępność kontaktu z działającymi w mieście podmiotami - nie tylko Urzędu Miasta, ale także organizacji ze sobą oraz instytucji zewnętrznych (dzięki temu jest możliwe np. zapraszanie organizacji na szkolenia, konferencje czy do udziału w badaniach ankietowych).

W lutym 2011r. rozpoczęła funkcjonowanie Puławska Rada Działalności Pożytku Publicznego, reprezentująca działające w mieście organizacje pozarządowe. Do jej zadań należy: opiniowanie projektów strategii rozwoju miasta, projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych oraz programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych, udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi oraz w sprawach dotyczących zadań publicznych, w tym zlecenia tych zadań do realizacji przez organizacje pozarządowe oraz w sprawach rekomendowanych standardów realizacji zadań publicznych.

Od maja 2012r. przy MOPS w Puławach działa Centrum Wolontariatu, które umożliwia osobom biernym zawodowo podjęcie aktywności w następujących obszarach: organizacja imprez okolicznościowych, udzielanie porad obywatelskich, praca administracyjno-biurowa, zajęcia z dziećmi i młodzieżą (pomoc w odrabianiu lekcji, organizacja czasu wolnego, dzielenie się zainteresowaniami i pasjami), wsparcie osób chorych, niepełnosprawnych, samotnych (spacery, wspólne wyjścia do kościoła, kina, czytanie książek).

Infrastruktura

W latach 2005-2010 modernizacji uległa sieć ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Poprawie uległy warunki lokalowe Środowiskowego Domu Samopomocy i mieszkań chronionych prowadzonych przez Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego. Poprawie uległy również warunki Dziennego Ośrodka Adaptacyjnego i Centrum Integracyjno-Rehabilitacyjnego w ramach ZDDPS. W ramach CIR w 2010 r. powstała grupa wsparcia dla osób upośledzonych intelektualnie, które zostały objęte szeroką pomocą (m.in. medyczną, terapeutyczną, społeczną).

Wśród wielu działań podejmowanych przez władze miasta należy zwrócić uwagę na tworzenie rozwiązań instytucjonalnych, służących osobom potrzebującym. Do takich rozwiązań należy zabezpieczanie mieszkań socjalnych dla mieszkańców Puław, będących w trudnej sytuacji lokalowej i finansowej. Szereg działań w postaci programów skierowanych było do dzieci i młodzieży. Wśród nich warto wymienić: prowadzenie wraz z organizacjami pozarządowymi placówek wsparcia, realizację projektów zapobiegających wykluczeniu społecznemu, prowadzenie punktów konsultacyjnych dla osób mających problemy z uzależnieniem. Działaniami terapeutycznymi obejmuje się również osoby dotknięte przemocą oraz osoby stosujące przemoc w rodzinie. Władze miasta duży nacisk kładą na pracę z rodzinami dotkniętymi problemem bezrobocia. Wiele działań aktywizujących prowadzi: MOPS, Powiatowy Urząd Pracy oraz Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości.

2.3 Problemy społeczne i podejmowane działania zaradcze

Przedstawiona w punkcie 2.1 charakterystyka miasta stanowi tło, ułatwia zrozumienie występujących w nim problemów społecznych, wskazując jednocześnie na ich uwarunkowania, jak też potencjał możliwy do wykorzystywania przy ich rozwiązywaniu. Podobnie punkt 2.2. ukazuje instytucjonalny potencjał miasta w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Mianem problemu społecznego, określa się zjawisko niekorzystne dla społeczności, w której występuje, oceniane przez nią jako zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. Do problemów o charakterze społecznym w naszym społeczeństwie zalicza się bezrobocie, uzależnienia - przede wszystkim od alkoholu i narkotyków, ale coraz częściej także od hazardu czy internetu, bezdomność czy ubóstwo. Wymienione problemy często skutkują dysfunkcyjnością czy niewydolnością wychowawczą rodzin, stosowaniem przemocy. Ze względu na zagrożenie wykluczeniem do problemów społecznych zalicza się także długotrwałą chorobę i niepełnosprawność. Wymienione powyżej problemy społeczne często generują kolejny, jakim jest ubóstwo.

Dane dotyczące niektórych z wymienionych poniżej problemów społecznych gromadzone są w sposób planowy i systematyczny, szacunki dotyczące innych są niepełne, gdyż są odnotowywane dopiero wówczas, gdy osoba lub rodzina zgłosi się do określonego rodzaju poradni, instytucji pomocy społecznej lub wejdzie w konflikt z prawem. Dlatego też w niektórych przypadkach trudno jest ukazać rozmiar danego problemu inaczej, niż przedstawiając działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i współpracujące z nim instytucje oraz organizacje pozarządowe.

Pomocą w skatalogowaniu problemów społecznych w mieście, są dane MOPS dotyczące struktury świadczeniobiorców (tabela 14):

Tabela 14. Struktura świadczeniobiorców MOPS w Puławach w latach 2009-2011

Nazwa problemu	2009			2010			2011		
	L-ba rodzin	L-ba osób w rodzinach	% w ogólnej l-bie rodzin	L-ba rodzin	L-ba osób w rodzinach	% w ogólnej l-bie rodzin	L-ba rodzin	L-ba osób w rodzinach	% w ogólnej l-bie rodzin
Bezdomność	71	99	5,0	64	99	4,6	54	83	4,0
Bezrobocie	642	2022	35,5	655	2006	47,4	704	2162	51,8
Niepełnosprawność	625	1350	44,3	604	1323	43,7	594	1316	43,7
Długotrwała choroba	495	1043	35,1	478	1043	34,1	440	953	32,4
Rodziny wielodzietne ogółem	161	-	11,6	147	-	10,6	145	-	10,7
- z problemem bezradności	69	-	4,9	69	-	5,0	63	-	4,6
Rodziny niepełne-ogółem:	312	-	22,1	268	-	19,4	298	-	21,9
- z problemem bezradności	212	-	21	206	-	14,9	240	-	17,6
Przemoc w rodzinie	85	261	-	74	276	-	81	318	-
Alkoholizm	325	953	23,0	221	621	16,0	212	510	15,6
Narkomania	18	43	1,3	25	44	1,8	21	50	1,6
Trudności w adaptacji po opuszczeniu ZK	24	44	1,7	27	44	1,9	28	61	2,1

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Puławach za lata 2009-2011

Podstawa procentowania: liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS

Z przedstawionych w tabeli 14 danych wynika, że problemem, który dotyka największego odsetka puławskich rodzin są bezrobocie oraz niepełnosprawność i długotrwała choroba. Relatywnie najmniejszy ilościowo problem społeczny stanowią: trudności w adaptacji po opuszczeniu zakładu karnego oraz bezdomność. Bezrobocie jest jedynym problemem, w przypadku którego można zaobserwować wyraźną tendencję wzrostową. Tendencję spadkową można natomiast zaobserwować w przypadku uzależnienia od alkoholu.

Na wskazane w tabeli 14 problemy społeczne nakłada się określona struktura świadczeniobiorców MOPS. Najczęściej są to osoby z wykształceniem zawodowym i podstawowym (o niskich kwalifikacjach zawodowych lub bez kwalifikacji), częściej kobiety (1012) niż mężczyźni (877). Szczegółowe dane zawiera tabela 15.

Tabela 15. Klienci MOPS według płci i wykształcenia

Poziom wykształcenia	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem, wsk. %
Niepełne podstawowe	14	11	1,3
Podstawowe	242	183	22,4
Gimnazjalne	23	27	2,6
Zasadnicze zawodowe	255	347	31,9
Średnie zawodowe	181	115	15,7
Średnie ogólnokształcące	119	38	8,3
Policealne/Pomaturalne	15	5	1,1
Wyższe - licencjat	9	3	0,6
Wyższe	33	13	2,4
Uczniowie/Studenti	121	135	13,6

Źródło: dane MOPS Puławy

Bezrobocie

Pierwszym z ważnych problemów społecznych w mieście jest bezrobocie. W porównaniu do roku 2003 w mieście wzrosła liczba osób zatrudnionych, a spadła liczba osób bezrobotnych (tabela 16). Zmniejszył się też odsetek bezrobotnych kobiet. Nadal jednak znaczny odsetek zdolnych i chętnych do pracy Puławian nie może, z przyczyn od siebie niezależnych, jej podjąć.

Tabela 16. Zatrudnienie i bezrobocie w mieście

Wskaźnik Rok	Zatrudnieni w tys.	Bezrobotni w tys.	Stopa bezrobocia %	Bezrobotne kobiety %
2003	15570	3740	19,4	53,7
2011	16594	2174	11,6	51,6

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Analizując procentowy udział osób bezrobotnych wśród ogółu ludności w wieku produkcyjnym, Puławy wypadają korzystnie, zarówno na tle powiatu, jak i całego województwa (tabela 17). W ostatnich trzech latach zaobserwować można jednak tendencję wzrostową. Podobny trend można zauważyć analizując także dane dotyczące stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie (wzrost z 11,2% w roku 2008 do 13,3 w roku 2011) i powiecie (wzrost z 8,6% w roku 2008 do 11,2 w roku 2011).

Tabela 17. Udział procentowy bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Jednostka terytorialna	ogółem			mężczyźni			kobiety		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Lubelskie	7,5	8,6	8,8	6,7	8,4	8,4	8,3	8,9	9,2
Powiat Puławski	5,6	6,9	7,5	5,4	7,2	7,2	5,9	6,5	7,7
Puławy	5,4	6,5	7,1	5,4	6,9	6,7	5,5	6,1	7,5

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl/>

Dokładne dane dotyczące zmiany liczby osób bezrobotnych w mieście w latach 2009-2011 prezentuje tabela 18.

Tabela 18. Struktura bezrobocia w Puławach

Rok	Liczba bezrobotnych					
	ogółem	kobiet	mężczyzn	zwalnianych z przyczyn zakładu pracy	uprawnionych do zasiłku	długotrwale
2009	1661	808	853	135	242	750
2010	2097	1097	1000	144	296	863
2011	2174	1122	1053	53	252	1028

Źródło: Miejski Program Wspierania Rodziny

Pomimo, iż sytuacja na rynku pracy w mieście jest lepsza niż w województwie i powiecie, liczba osób bezrobotnych od trzech lat wzrasta. Ponad 2 tys. osób pozostaje bez pracy, z czego tylko niespełna 12% korzysta z prawa do zasiłku. W konsekwencji wielu bezrobotnych staje się klientami pomocy społecznej. Szczególnie trudna jest sytuacja rodzin dotkniętych podwójnym bezrobociem (w roku 2011 - 80 rodzin).

Niepokojący jest systematyczny wzrost osób długotrwale bezrobotnych. W roku 2011 była to prawie połowa puławskich bezrobotnych. Osoby takie mają szczególnie duże problemy ze znalezieniem pracy, gdyż wraz z wydłużaniem okresu bezrobocia rośnie bierność i poczucie bezradności, zmniejszeniu ulegają kwalifikacje zawodowe. Wszystko to sprawia, że kategoria ta wymaga nie tylko pomocy materialnej, ale również pracy mającej na celu szeroko rozumiane pobudzanie aktywności. Dodatkowym problemem wśród tej kategorii jest niski poziom wykształcenia i niski poziom motywacji do kontynuowania nauki. Aż 863 osoby bezrobotne korzystające z pomocy MOPS (ok. 40%) nie posiadają żadnych kwalifikacji zawodowych - tabela 19.

Tabela 19. Struktura wykształcenia bezrobotnych korzystających ze świadczeń MOPS w Puławach

Poziom wykształcenia	Bezrobotni korzystający ze świadczeń	
	Liczba	Procent
Niepełne podstawowe	388	17,2
Podstawowe	425	18,9
Gimnazjalne	50	2,2
Zasadnicze zawodowe	602	26,7
Średnie	473	21,0
Wyższe	58	2,6
Uczniowie/Studenti	256	11,4

Źródło: dane MOPS Puławy

Ponadto, istotną barierę w aktywizacji zawodowej stanowią oczekiwania, roszczeniowa postawa i niechęć do podejmowania wysiłku przez osoby bezrobotne. Ma to ogromny negatywny wpływ na ludzi młodych, którzy czerpią wzorce z takich zachowań.

Dodatkową przyczyną wzrostu bezrobocia w najbliższych latach może być ustawowe wydłużenie czasu aktywności zawodowej do 67 roku życia dla mężczyzn i 65 dla kobiet. Przynajmniej czasowo może to generować dodatkowe koszty dla systemu pomocy społecznej. Dotychczas osoby bezrobotne, w tym długotrwale, szybciej przechodziły do systemu emerytalnego niejako „odciążając” system pomocy społecznej. Obecnie okres, w którym będą potrzebowały wsparcia może się wydłużyć.

W świetle danych dotyczących gospodarki i rynku pracy, a także przewidywań ekonomistów, iż kryzys gospodarczy będzie się nasilał, należy rozważyć możliwość przedsięwzięcia dodatkowych działań mających na celu pobudzenie rynku pracy w mieście, dostosowanie go do możliwości coraz starszych pracowników.

Działania MOPS skierowane do bezrobotnych beneficjentów podejmowane były we współpracy z PUP i Klubem Integracji Społecznej. Koncentrowały się one głównie na utrzymaniu lub przywróceniu aktywności zawodowej bezrobotnych. Efektem tych działań w roku 2011 było podjęcie zatrudnienia przez 130 osób. Podejmowane działania, mimo coraz bardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy i niskich kwalifikacji części bezrobotnych, przynoszą więc poprawę i należałoby je kontynuować. Dotyczy to m.in. projektu „Aktywni - niezależni” oraz realizowanego w ramach tego projektu *Programu Aktywności Lokalnej (PAL)* na ulicach: Wólka Profecka, Majdan, Zarzeczce i Romów. Działania w ramach projektu mają charakter kompleksowy i nastawione są na szkolenia zawodowe, rozwój kompetencji i umiejętności społecznych, doradztwo indywidualne i grupowe oraz wsparcie psychologiczne. Pracownicy socjalni stosują również metody aktywizujące bezrobotnych poprzez zawieranie tzw. *kontraktów socjalnych i umów PAL*. W ramach programu ekonomii społecznej realizowane były projekty „*Spółdzielnia socjalna od wiedzy do działania*” oraz „*Spółdzielnia socjalna Twoją szansą*”. Efektem działań projektowych jest utworzenie dwóch spółdzielni socjalnych w Puławach w grudniu 2011 r., w których zaangażowanych jest 5 klientów MOPS. Zbyt krótkie funkcjonowanie spółdzielni nie pozwala na pełną ocenę skuteczności i trwałości podjętych działań.

Uzależnienia

Uzależnienie to silna potrzeba zażywania konkretnych środków bądź wykonywania jakiejś czynności. Najczęściej termin ten odnoszony do alkoholu, narkotyków czy leków. Coraz częściej jednak, o uzależnieniu mówi się w kontekście hazardu, gier czy Internetu.

W Puławach w analizowanym okresie szczególnie istotny problem społeczny stanowiły rodziny, w których występuje alkoholizm i narkomania. Szczegółowych danych mówiących o rozmiarach tych zagrożeń w mieście dostarczają dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (tabela 20) oraz Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholizmu i Współuzależnienia w Puławach (tabela 21).

Tabela 20. Rodziny z problemem uzależnień, znajdujące się pod opieką MOPS

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Liczba rodzin z problemem alkoholowym	317	277	243	249	214	213	223	214
w tym dzieci:		253	195	162	179	154	179	147	80
2.	Liczba rodzin z problemem narkomanii	35	30	24	21	29	25	21	17
w tym dzieci:		44	29	18	12	17	15	18	5

Źródło: dane UM Puławy

Tabela 21. Osoby zarejestrowane uzależnione i współuzależnione od alkoholu

Lp.	Wskaźnik	Liczba							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Osoby uzależnione od alkoholu	570	692	671	696	701	678	646	631
2.	Osoby współuzależnione	81	115	135	143	137	126	150	151

Źródło: dane UM Puławy

Liczba rodzin borykających się z problemem alkoholizmu do 2011 r. i w 2012 r. maleje, natomiast liczba rodzin z problemem narkomanii maleje z wyjątkiem lat 2009-2010. Dane zawarte w tabeli 21 wskazują, na systematyczny wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu do roku 2009. Począwszy od roku 2010 trend uległ odwróceniu - liczba zarejestrowanych uzależnionych maleje.

Uzależnienie jest problemem, który dotyka nie tylko osoby uzależnionej, ale także jej najbliższych. W ich przypadku mówi się o współuzależnieniu, polegającym na destrukcyjnym, szkodliwym przystosowaniu się do życia w nienormalnej sytuacji, nadmiernym koncentrowaniu uwagi na problemach osoby uzależnionej. Liczba zarejestrowanych osób współuzależnionych wykazuje tendencję wzrostową. Należy jednak podkreślić, że liczba takich osób może być jeszcze większa, gdyż dane Poradni obejmują jedynie osoby zarejestrowane i korzystające z jej pomocy.

Problem uzależnienia powoduje nie tylko szkody zdrowotne, ale także naruszanie prawa i porządku publicznego. Tabela 22 i 23 obrazuje skalę tego problemu w statystykach Komendy Powiatowej Policji w Puławach.

Tabela 22. Zdarzenia z udziałem osób nietrzeźwych

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Wypadki i kolizje drogowe	1186	49	55	68	57	80	27	38
2.	Wykroczenia	235	217	555	110	-	642	1998	-
3.	Przestępstwa	266	284	53	441	189	240	77	313
4.	Czyny karalne spowodowane przez nieletnich	1	5	5	7	4	3	-	-
5.	Zatrzymani do wytrzeźwienia	284	290	445	277	299	286	307	138

Źródło: dane UM Puławy

Tabela 23. Postępowania prowadzone przez policję dotyczące narkomanii

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Liczba postępowań wszczętych	49	48	26	39	47	40	56	50
2.	Liczba postępowań umorzonych	5	8	7	10	5	8	8	14
3.	Liczba postępowań skierowanych do sądu	23	45	1	29	36	34	35	38
4.	Liczba osób podejrzanych	67	79	59	48	68	55	54	52
w tym nieletnich		19	17	3	4	8	6	6	10

Źródło: dane UM Puławy

Widoczna jest duża aktywność policji w zwalczaniu przestępczości narkotykowej (w ostatnich latach wzrastała liczba wszczętych postępowań). Ilość wykroczeń i przestępstw osób nietrzeźwych wzrasta przy jednoczesnym spadku wypadków i kolizji drogowych. Postępowania prowadzone przez policję kierowane są do sądu, a rozprawy toczą się zarówno w Wydziale Grodzkim jak i Karnym. Prawie wszystkie prowadzone sprawy kończą się wyrokami skazującymi.

Dane dotyczące problemu uzależnień od alkoholu i narkotyków wskazują na występowanie określonych trendów w obszarze uzależnień:

1. spadek liczby osób z problemem alkoholowym przy jednoczesnym wzroście liczby osób współuzależnionych oraz spadek liczby osób z problemem uzależnienia narkotycznego,
2. znaczący wzrost rodzin z problemem przemocy domowej, współwystępującej często ze zjawiskiem uzależnień.

Zagrożenie alkoholizmem i narkomanią jako szczególnie niebezpieczne jest systematycznie monitorowane wśród uczniów puławskich szkół. Cyklicznie prowadzone są badania empiryczne dotyczące obydwu zjawisk. Opis głównych zagrożeń dla rozwoju badanych uczniów obejmuje charakterystykę ilościową i jakościową zachowań młodzieży, wiążących się z ryzykiem utrwalenia dysfunkcji. Do zachowań objętych analizą należą:

- palenie tytoniu,
- picie alkoholu,
- zażywanie narkotyków,
- doświadczanie oraz stosowanie przemocy.

Zmiany dotyczące stosunku uczniów do zażywania substancji psychoaktywnych ilustruje tabela 24.

Tabela 24. Porównanie danych dotyczących uzależnień młodzieży w latach 2007 i 2010

Kategoria	2007	2010
Tytoń - średni wiek inicjacji (lata)	12,27	13,05
Alkohol - średni wiek inicjacji (lata)	12,37	13,05
Narkotyki - średni wiek inicjacji (lata)	15,10	15,82
Wiedza o działaniu alkoholu (odsetek poprawnych odpowiedzi)	59,8	58,29
Wiedza o działaniu narkotyków (odsetek poprawnych odpowiedzi)	65,4	61,07

Źródło: R. Porzak. Zagrożenia zjawiskami patologii społecznej oraz rezultaty prowadzonych działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Puław. Tytoń, alkohol, narkotyki, przemoc. Raport z badań przeprowadzonych w 2007 i w 2010 roku na zlecenie Gminy Miasto Puławy, Lublin 2007, Lublin 2010.

Z przytoczonych danych wynika, że wiedza młodych mieszkańców miasta dotycząca działania alkoholu i narkotyków, mimo prowadzonych programów profilaktycznych jest mniejsza. Jednocześnie nieznacznie później następuje inicjacja związana z paleniem tytoniu, picciem alkoholu i zażywaniem narkotyków.

W ciągu ostatnich 5 lat do Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia zgłosiły się także 43 osoby uzależnione od hazardu, którym udzielono blisko 350 porad. Wskazuje to na dynamikę w obszarze uzależnień i konieczność dużej elastyczności co do podejmowanych działań.

Rodzinom, w których wystąpił problem uzależnień udzielana jest głównie pomoc rzeczowa w postaci: posiłków, talonów na produkty żywnościowe, opał na zimę. Osobom uzależnionym podejmującym próbę zmiany swojego życia udzielana jest także pomoc w regulowaniu zadłużeń czynszowych.

W szczególnie trudnej sytuacji znajdują dzieci wychowujące się w rodzinach borykających się z problemem uzależnień. Bardzo często (ok. 90 przypadków) nie są zaspakajane ich podstawowe potrzeby. Dlatego też, w ramach *Profilaktyczno-Rozwojowego Programu Pracy z Dziećmi i Młodzieżą „Alternatywa”*, MOPS finansował dożywianie dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych w ramach programu *„Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”*. W około 13 przypadkach drastycznych zaniedbań Ośrodek wystąpił do sądu o umieszczenie dzieci w placówkach zastępczych lub ustanowienie kuratora.

Dysfunkcyjne rodziny objęte są stałym monitoringiem pracowników socjalnych. Ponadto, pracownicy są w stałym kontakcie z pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, wychowawcami i dzielnicowymi, co pozwala śledzić sytuację życiową dzieci i ich rozwój. Cały czas także prowadzona jest praca z osobami uzależnionymi, której celem jest nakłonienie ich do zmiany

sposobu życia i zerwania z nałogiem. W efekcie tych działań część osób zdecydowała się podjąć leczenie odwykowe, a część została zgłoszona do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, celem podjęcia dalszych kroków w tym zakresie.

Działania dotyczące pomocy osobom uzależnionym prowadzone są we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W obszarze uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu jest to Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, która udziela konsultacji i prowadzi sesje terapeutyczne (tabela 25).

Tabela 25. Porady udzielane przez Poradnię Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Konsultacje dla osób uzależnionych od alkoholu	1763	1119	1322	1173	1485	925	1018	-
2	Konsultacje dla osób współuzależnionych	342	182	275	193	96	132	201	-
3.	Sesje rodzinne	59	17	8	1	-	18	542	1
4.	Sesje grupowe	395	632	953	785	806	679	1183	2438
5	Sesje indywidualne	508	888	1375	1497	1564	1528	130	1038

Źródło: dane UM Puławy

W obszarze uzależnienia od narkotyków miasto współpracuje ze Stowarzyszeniem MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień, która prowadzi konsultacje oraz zajęcia indywidualne i grupowe z osobami uzależnionymi i ich rodzinami. Zakres i rozmiar tych działań w poszczególnych latach prezentuje tabela 26.

Tabela 26. Zajęcia i porady udzielane przez Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień

Lp.	Wskaźnik	Ilość						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1.	Indywidualne zajęcia informacyjno-edukacyjne z zakresu narkomanii	208	216	214	224	224	225	237
2	Grupowe zajęcia informacyjno-edukacyjne dla osób zagrożonych i eksperymentujących z narkotykami, ich bliskich i innych zainteresowanych	16	43	45	45	45	36	38
3.	Zajęcia psychoedukacyjne dla osób zagrożonych i eksperymentujących z narkotykami	2168	1744	1800	1800	1597	1440	1520
4.	Zajęcia psychoedukacyjne dla rodzin		1560	1610	1610	1209	1080	1140

Źródło: dane UM Puławy

Mimo podejmowanych działań, problem narkomanii i alkoholizmu wciąż jednak jest obecny, zwłaszcza w kontekście uzależnień młodzieży. Aby przeciwdziałać tym niepokojącym zjawiskom w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prowadzone są zajęcia profilaktyczne: *Alternatywa*, *NOE*, *Debata*, *Śnieżna Kula*, *Domowi Detektywi*, *Fantastyczne Możliwości*. Badani uczniowie często deklarowali przydatność tego typu zajęć dla nich samych bądź dla kogoś innego jednak, jak wskazywały wyniki badań, zmalała wiedza uczniów na temat skutków używania alkoholu czy zażywania narkotyków. Młodzież wskazywała także, że po alkohol i tytoń sięga często w reakcji na stres, co wskazuje na pewne deficyty w zakresie kompetencji społecznych i umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

Podsumowując, zajęcia o charakterze profilaktycznym oceniane są jako przydatne i należałoby je kontynuować. Oceniając jednak ich skuteczność warto przemyśleć możliwość korekty rodzaju i formy prowadzonych zajęć.

Całość kosztów związanych z prowadzeniem działań w obszarze uzależnień przedstawia tabela 27.

Tabela 27. Koszty działań w obszarze uzależnień

Programy	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kwoty na realizację zadań Miejskiego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	536.000 zł	567.500 zł	560.455 zł	652.500 zł	639.500 zł	689.500 zł	646.000 zł
Kwoty na realizację zadań Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	90.000 zł	84.500 zł	89.795 zł	86.000 zł	174.500 zł	180.500 zł	180.000 zł
Kwota na realizację zadań Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii	114.000 zł	113.000 zł	114.750 zł	116.500 zł	106.000 zł	110.000 zł	104.000 zł

Źródło: dane UM Puławy

Przemoc

Artykuł 2 ust. 2 znowelizowanej w 2010 roku Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu *przemocy w rodzinie* definiuje ją jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Szeroko rozumianą przemoc w rodzinie nie zawsze łatwo jest zdiagnozować, trudno też podjąć jakiegokolwiek działania bez wyraźnego życzenia ze strony ofiar. Stąd duże znaczenie ma uwrażliwianie społeczeństwa na symptomy agresji, przemocy w otoczeniu. Szczegółowe dane dotyczące rozmiarów tego zjawiska na terenie Puław prezentuje tabela 28.

Tabela 28. Rodziny z problemem przemocy, znajdujące się pod opieką MOPS

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Liczba rodzin z problemem przemocy	317	277	243	249	214	213	223	214
w tym dzieci:		253	195	162	179	154	179	147	80
2.	Rodziny, w których podjęto Procedurę Interwencji „Niebieskie Karty”	-	12	10	13	21	8	3	55

Źródło: dane UM Puławy

Liczba puławskich rodzin w których stwierdzono zjawisko przemocy domowej, podlega wahaniom i trudno określić wyraźny trend. Co więcej, także gromadzone w tym zakresie dane są niespójne - tabela 14 sporządzona na podstawie sprawozdania z działalności MOPS za rok 2011 i tabela 28 podająca dane CIR. W roku 2009 wśród rodzin, którym przyznano świadczenia, MOPS odnotował 85 rodzin z problemem przemocy domowej, rok później - 74, a w roku 2011 - 81 (tabela 18). Natomiast według danych CIR liczba takich rodzin oscyluje ok. 70. Należałoby więc przeanalizować sposób gromadzenia danych dotyczących występowania zjawiska przemocy domowej.

O ile liczba rodzin z problemem przemocy domowej nie zwiększa się w sposób znaczący, to liczba osób doświadczających przemocy w tych rodzinach systematycznie wzrasta, od 261 w roku 2009 do 318 w roku 2011. W bieżącym roku (2012) znacząco wzrosła liczba interwencji w oparciu o procedurę Interwencji „Niebieska Linia”, co może być spowodowane ogólnokrajowymi kampaniami społecznymi dotyczącymi problemu przemocy w rodzinie i wzrostem świadomości ofiar przemocy domowej. Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia.

Pracę z rodzinami doświadczającymi przemocy oraz sprawcami przemocy prowadzi Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego, realizujące na zlecenie miasta projekt obejmujący funkcjonowanie Centrum Interwencji Kryzysowej. Zakres i rozmiar prowadzonych działań ukazuje tabela 29.

Tabela 29. Działania CIK w zakresie rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie

Lp.	Wskaźnik	Ilość							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Przeprowadzone rozmowy telefoniczne	1868	1484	1328	1012	991	1039	647	501
2.	Bezpośrednie wizyty w CIK	1130	778	541	468	913	592	614	1126
3.	Wyjazdy interwencyjne pozastacjonarne	53	50	28	18	28	31	7	25
4.	Osoby zamieszkujące w hostelu	55	22	39	34	13	27	16	18

5.	Terapie rodzinne	9	16	17	15	17	17	16	13
6.	Rodziny objęte terapią rodzinną	12	23	20	17	15	15	18	13
7	Sprawcy objęci terapią	-	8	67	8	8	8	8	9

Źródło: dane UM Puławy

Instytucje z terenu miasta świadczące pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie to:

- Komenda Powiatowa Policji w Puławach,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Puławach,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Puławach,
- Sąd Rejonowy w Puławach,
- Prokuratura Rejonowa w Puławach,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego,
- Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Puławach.

Długotrwała choroba i niepełnosprawność

Przedłużająca się choroba oraz niepełnosprawność często są przyczyną, dla której te osoby i ich rodziny borykają się z problemami materialnymi, w tym w zaspokajaniu podstawowych potrzeb, m.in. opiekuńczych. Skala obydwu zjawisk wykazuje w mieście tendencję spadkową. W roku 2009 do pomocy społecznej zgłosiło się 495 rodzin (1043 osoby) z problemem długotrwałej choroby i 625 rodzin (1350 osób) z niepełnosprawnością, w roku 2010 odpowiednio 478 (1043osób) i 604 (1312 osób) rodzin. W roku 2011 lista korzystających z pomocy MOPS rodzin z problemem długotrwałej choroby wyniosła 440 (953 osób), a z problemem niepełnosprawności 594 (1316 osób) - tabela 14.

Obydwie grupy objęte są różnymi formami pomocy: finansowej, usługowej i instytucjonalnej. Pomoc finansowa przyznawana jest w postaci zasiłków: stałych, okresowych, celowych i specjalnych. Pomoc usługowa obejmuje: przyznawanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc instytucjonalna ma charakter kompleksowy i obejmuje umieszczanie uprawnionych osób w domach pomocy społecznej oraz świadczenie usług w ośrodkach wsparcia.

W Puławach funkcjonuje Zespół Dziennych Domów Pomocy Społecznej, który jest placówką typu półstacjonarnego dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, wymagających pomocy. Celem Zespołu jest rehabilitacja społeczna zmierzająca do rozwoju i poprawy sprawności pensjonariuszy niezbędnej do możliwie niezależnego i samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Do jego zadań należy w szczególności pobudzanie aktywności w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych podopiecznych, zaspakajanie potrzeb bytowych, społeczno-kulturalnych oraz zdrowotnych pensjonariuszy, stwarzanie warunków do rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz podejmowanie działań zmierzających do integracji środowisk osób niepełnosprawnych. Zadania Zespołu realizowane są w ramach: Dziennego Ośrodka Adaptacyjnego, Klubu Samopomocy, Dziennego Domu Pomocy - Centrum Integracyjno-Rehabilitacyjnego. Zakres świadczeń Zespołu obejmuje prowadzenie różnych form terapii zajęciowej, zajęć edukacyjno-terapeutycznych, organizowanie rehabilitacji ruchowej, rekreacji i wypoczynku oraz zapewnienie opieki pielęgniarskiej. Programy zajęć realizowane są indywidualnie i w małych grupach. W Zespole prowadzony jest punkt konsultacyjny dla rodzin z osobami upośledzonymi.

Zadania w obszarze ochrony zdrowia psychicznego przewidziane ustawą o ochronie zdrowia psychicznego wykonuje Środowiskowy Dom Samopomocy - jednostka pobytu dziennego o charakterze lokalnym, przeznaczona dla osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu Puław. Wsparcie udzielane jest również przez organizacje pozarządowe.

Jakość życia niepełnosprawnych w Puławach podnosi się również poprzez likwidację barier w instytucjach użyteczności publicznej i innych barier w szerokim tego słowa rozumieniu (społecznych i psychologicznych), poprzez różnego rodzaju akcje o charakterze masowym. Istotnym elementem jest także wsparcie udzielane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ze środków PFRON w zakresie rehabilitacji zdrowotnej i społecznej. Dużym problemem jest jednak sytuacja materialna osób niepełnosprawnych i brak ofert pracy dla osób, które aktywność zawodową mogą podejmować w ograniczonym zakresie.

Problemy opiekuńcze i wychowawcze w rodzinach

W mieście wzrasta liczba rodzin, w których wystąpiły problemy opiekuńcze i wychowawcze. Na podstawie statystyk MOPS można stwierdzić, że zjawisko to występuje głównie w rodzinach niepełnych i wielodzietnych. Liczba takich rodzin w latach 2009-2011 wynosiła odpowiednio: 281-275-327, a liczba osób w tych rodzinach: 1134-1102-1277 (tabela 14).

Rodziny, które borykają się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi wymagają specjalistycznego wsparcia realizowanego przez instytucje pomocy społecznej, edukacji i organizacje pozarządowe. Zwykle problemy wychowawcze pojawiają się w sytuacji występowania bezrobocia, rodziny niepełnej, wielodzietnej czy w przypadku uzależnień. Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, podobnie jak inni beneficjenci, korzystają z różnych form pomocy materialnej i pracy socjalnej prowadzonej przez pracowników MOPS. Oprócz tego mogły skorzystać także ze wsparcia w formie usług i działań specjalistycznych w ramach gminnego projektu „Program wspierania rodzin w ich prawidłowym funkcjonowaniu”. W roku 2011 w Programie udział wzięło 113 rodzin, w tym 41 rodzin mieszkających przy ulicy Wólka Profecka. Głównym celem Programu była poprawa jakości życia w rodzinach wychowujących dzieci do lat 16, poprzez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych, zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, aktywizację zawodową, wsparcie specjalistyczne. Ośrodek zorganizował także warsztaty dla rodziców dotyczące radzenia sobie w sytuacjach stresowych, konfliktowych, warsztaty dotyczące przełamywania trudności w budowaniu relacji z dzieckiem i w stosowania metod wychowawczych oraz warsztaty dla ojców.

Pomoc rodzinom

Wszystkie omawiane powyżej problemy społeczne (bezrobocie, alkoholizm, narkomania, hazard itd.) pomimo, iż dotyczą pojedynczych osób, wpływają jednak na funkcjonowanie całej rodziny. Dlatego beneficjentem pomocy najczęściej była rodzina. Zbiorcze dane dotyczące liczby rodzin i osób objętych pomocą MOPS w latach 2006-2011 przedstawia tabela 30.

Tabela 30. Podopieczni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2006-2011

Liczba rodzin	2006	2007	2008	2009	2010	2011
objętych pomocą	1781	1628	1457	1412	1383	1360
osób w rodzinie objęta pomocą	5063	4471	3839	3053	3218	3508

nowych	237	219	187	145	125	122
usamodzielnionych	540				134	145

Źródło: sprawozdania z działalności MOPS

Liczba rodzin, które w ostatnich 5 latach korzystały z opieki MOPS systematycznie malała, co na pewno jest w jakimś stopniu związane z brakiem waloryzacji progów dochodowych uprawniających do korzystania z pomocy. W ostatnich trzech latach nieco zmniejsza się liczba nowych rodzin zgłaszających się do MOPS, na podstawie czego można wysnuć wniosek, iż skala ubóstwa w mieście nie powiększa się. W ostatnim roku wzrosła również liczba rodzin usamodzielnionych.

Bezdomność

Mianem osoby bezdomnej, w rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej (Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocyspołecznej, Dz.U. 08.115.728), określa się „osobę niezamieszującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”. Polskie organizacje zajmujące się bezdomnością uważają tę definicję za nieprecyzyjną i proponują postępowanie się dodatkowo dwoma terminami: *bezdomności oraz wykluczenia mieszkaniowego* (<http://www.pfwb.org.pl/wp-content/uploads/2009/11/Polska-Definicja-i-Typologia-Bezdomno%C5%9Bci-14.07.2009.pdf>).

Postępując się Polską Typologią Bezdomności (j.w.) do poszczególnych kategorii osób *bezdomnych* można odnosić terminy: *bezdachowość* (osoby żyjące w przestrzeni publicznej, np. na dworcach, „śpiące pod chmurką” i noclegowniach), *bezmieszkańowość* (osoby żyjące w schroniskach dla bezdomnych, hostelach, korzystające z mieszkań treningowych czy kontraktowych, opuszczające instytucje - np. penitencjarne, a także otrzymujące stałe, długoterminowe wsparcie ze względu na bezdomność) i wreszcie termin *niezabezpieczone mieszkanie* (życie w konwencjonalnym mieszkaniu, ale nie w swoim stałym miejscu zamieszkania z powodu braku domu, żyjący w tymczasowych, nietrwałych konstrukcjach - przyczepy kempingowe, szopy, garaże).

Termin *wykluczenia mieszkaniowego* (Polska Typologia Wykluczenia Mieszkaniowego) odnosi się natomiast do osób i rodzin *zagrożonych* bezdomnością. Stosowane w niej terminy to *bezmieszkańowość* (dotyczy osób opuszczających instytucje), *żyjący w niezabezpieczonym - niepewnym mieszkaniu* (tymczasowo u rodziny lub przyjaciół, bez legalnej umowy najmu, zagrożone przemocą czy eksmisją) oraz mający *nieadekwatne zakwaterowanie* (niespełniające standardów mieszkaniowych, w warunkach przeludnienia czy żyjący w tymczasowych, nietrwałych konstrukcjach).

Analizując dane zgromadzone przez MOPS w Puławach i postępując się wymienioną powyżej typologią bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, w mieście wyróżnić można trzy kategorie osób bezdomnych, do których odnoszą się terminy: *bezdachowości*, *bezmieszkańowości* i *niezabezpieczone mieszkanie*. Skalę bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, wielkość pomocy oraz efekty pracy z bezdomnymi prezentuje tabela 31.

Tabela 31. Zjawisko bezdomności w Puławach latach 2007-2011

Kategoria	2007	2008	2009	2010	2011
Osoby przebywające okresowo w schronisku	30	25	24	18	21
Koszt schronienia finansowane z budżetu miasta	40 684	33 028	44 198	50 634	51 711
Osoby, które wyszły z bezdomności	14	5	5	0	1
Rodziny zagrożone bezdomnością (sądowy nakaz eksmisji)	27	33	43	32	34
Osoby bez stałego miejsca zameldowania	50	39	53	64	43

Zródło: Sprawozdania MOPS w latach 2007-2011

Skala bezdomności nie stanowi w Puławach dużego problemu. Istniejące schronisko dla mężczyzn zabezpiecza potrzeby bezdomnych. Wśród kobiet problem bezdomności wystąpił rzadziej. Średnio, każdego roku MOPS zabezpieczał schronienie dla 3 kobiet. Jak zauważają pracownicy socjalni, skala wąsko rozumianej bezdomności, jest w Puławach zwiększona w stosunku do innych miejscowości w powiecie ze względu na ulokowanie w mieście schroniska dla bezdomnych, gdyż poza osobami, które miały/mają meldunek w Puławach przebywa w nim szereg osób spoza miasta. Zauważyć także można spadek liczby osób wychodzących z bezdomności, co może wskazywać na socjopsychologiczne przyczyny bezdomności, w tym świadomy wybór takiego sposobu życia.

MOPS wspiera osoby bezdomne poprzez udzielanie następującej pomocy: zasiłki stałe, udzielanie schronienia, zakup potrzebnej odzieży, żywności, leków i innych artykułów. Na podstawie skierowania z MOPS pomocy (najczęściej w formie rzeczowej) udzielają również inne instytucje, takie jak: Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, prowadzące schronisko dla bezdomnych mężczyzn, Polski Czerwony Krzyż. Sytuacja osób bezdomnych jest stale w Puławach monitorowana, a w razie konieczności podejmowane są dodatkowe działania interwencyjne (np. uruchomienie noclegowni).

W ostatnich latach problem bezdomności, rozumiany jako wykluczenie mieszkaniowe (kategoria: niezabezpieczone mieszkanie) dotyka także osób i rodzin, wobec których orzeczone są wyroki o eksmisji. Liczba rodzin i żyjących w nich osób w ostatnich latach w Puławach zmniejsza się. Nadal jednak problem ten dotyczy 54 rodzin i 83 tworzących je osób (tabela 14). Analizując te dane można zauważyć, że w znacznej części są to jednoosobowe gospodarstwa domowe.

Dokonane rozróżnienie między osobami bezdomnymi i wykluczonymi mieszkaniowo może być pomocne w monitorowaniu tego problemu społecznego i prognozowaniu zmian w tym obszarze. Wydaje się bowiem, że kryzys ekonomiczny może powodować wzrost liczby rodzin zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.

Trudności w adaptacji po wyjściu z zakładu karnego

Osoby skazane, wychodzące z więzienia po odbyciu wyroku znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji. W trakcie odbywania wyroku niejednokrotnie rozpadowi ulegają ich rodziny (zagrożenie wykluczeniem mieszkaniowym), mają przerwę w pracy skutkującą zmniejszeniem

często i tak niskich kwalifikacji zawodowych. Dodatkową barierą utrudniającą adaptację na wolności i znalezienie pracy jest związane ze skazaniem stygmatyzacja społeczna. Osoby opuszczające zakłady karne często więc wymagają wsparcia. Liczbę osób napotyających trudności w adaptacji po opuszczeniu zakładu karnego prezentuje tabela 32.

Tabela 32. Liczba osób korzystających z pomocy MOPS po opuszczeniu zakładu karnego

Rok	Liczba osób
2007	19
2008	21
2009	24
2010	27
2011	28

Źródło: dane MOPS

Liczba osób korzystających z pomocy MOPS po opuszczeniu zakładu karnego nie jest w Puławach zbyt duża, jednak zauważalna jest tendencja wzrostowa. Osobom tym udzielana była następująca pomoc:

- zasiłki stałe z uwagi na orzeczoną niepełnosprawność,
- zasiłki celowe,
- zasiłki okresowe,
- posiłki,
- pobyt w schronisku dla bezdomnych.

Z osobami, które opuściły zakład karny prowadzona jest aktywna praca socjalna, która ma na celu pobudzenie aktywności i samodzielności w codziennym funkcjonowaniu. Udzielane jest także fachowe poradnictwo psychologiczne i prawne. W wyniku tych działań w 2011 r., 24 osoby powróciły do rodzin, a 3 podjęły pracę.

Programy z zakresu pomocy społecznej i polityki społecznej

Omawiając problemy społeczne występujące na terenie miasta wymieniano programy realizowane przez MOPS we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W analizowanym okresie na terenie miasta realizowane były także inne programy z zakresu pomocy społecznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Odbywało się to w formie: finansowania posiłków dla osób dorosłych i dzieci w wyznaczonej stołówce oraz w Schronisku dla osób bezdomnych - 189 osób, finansowanie posiłków dzieciom i młodzieży w szkołach i placówkach szkolno-wychowawczych - dla 969 osób, w postaci zasiłków celowych na zakup żywności dla 1979 osób. Program realizowany był ze środków budżetu państwa i miasta na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Prezydentem Miasta Puławy a Wojewodą Lubelskim.

Działania w zakresie polityki społecznej realizował także Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, funkcjonujący początkowo przy Urzędzie Miasta, a obecnie przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej. Działania Zespołu oparte były na systemowej współpracy lokalnych instytucji, podmiotów i służb. Do zadań Zespołu należało m.in. integrowanie działań instytucji lokalnych i zwiększenie efektywności podejmowanych działań interwencyjnych i pomocowych w momencie zaistniałego problemu. Interdyscyplinarny Zespół pełni funkcję strategiczno-koordynującą polegającą na kształtowaniu lokalnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zadaniem Zespołu jest w szczególności: diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą

w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

Podsumowując analizę występujących na terenie miasta problemów społecznych oraz podejmowanych działań zaradczych należy stwierdzić, że grupa beneficjentów opieki społecznej rośnie. Szczególnie niepokojący jest fakt, że w grupie nowo zgłaszających się do MOPS klientów znajdują się osoby stanowiące młode pokolenie rodzin dysfunkcyjnych. W odpowiedzi na pojawiające się problemy, MOPS podejmuje zróżnicowane działania, wykorzystując w tym celu m.in. nowe narzędzia i rozwiązania, m.in.: Klub Integracji Społecznej, Centrum Mediacji, instytucjonalne wspieranie rodzin, kontrakty socjalne. Nastąpił także rozwój zastępczej opieki rodzinnej oraz rozwój szeroko rozumianej oferty edukacyjnej skierowanej do rodziców i dzieci. Należy podkreślić, że pomoc socjalna w szczególności skierowana jest do rodzin romskich, ponieważ zdecydowana większość z nich żyje na marginesie społeczeństwa. Kulturowa odrębność nie sprzyja integracji, a podejście do nauki i kształcenia powoduje, że większość dzieci kończy naukę już na bardzo wczesnym etapie edukacji.

Na podstawie dokonanych analiz, funkcjonowanie pomocy społecznej w Puławach można ocenić pozytywnie. Tendencją niekorzystną i jednocześnie niezależną od instytucji pomocy społecznej jest natomiast wzrost liczby beneficjentów. Przedstawione poniżej kwestie podsumowujące oraz sformułowane na tej podstawie wnioski stanowią jednocześnie prognozę zmian w zakresie objętym strategią.

Podsumowanie

- 1) Puławy są ważnym ośrodkiem gospodarczym Lubelskiego.
- 2) Liczba podmiotów gospodarczych wynosi blisko 5 tys. (spadek w stosunku do roku 2010). Ponad 95% z nich to podmioty małe (do 9 pracowników), tylko 5 zatrudnia ponad 250 pracowników, a jedynie 2 - ponad 1000 osób.
- 3) Sytuacja demograficzna Puław pogarsza się. Ogólna liczba mieszkańców utrzymuje się od kilku lat na zbliżonym poziomie, jednak:
 - wzrasta liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (wzrost z 13,8 - rok 2003 do 21% w roku 2011);
 - spada liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym - odpowiednio z 21,6% do 17,6%
 - w konsekwencji znacząco wzrosła wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (72,1 - 2003r., 118,1 -2010r.);
 - spada liczba urodzeń;
- 4) W analizowanym okresie wzrosła liczba mieszkań, w tym należących do gminy Miasto Puławy. Dostrzegalny jest jednak brak oferty mieszkaniowej dla osób niezamożnych i średniozamożnych, a 175 rodzin oczekuje na przydział mieszkań socjalnych.
- 5) Posiadane przez miasto mieszkania socjalne skupione są głównie w ramach dwóch osiedli socjalnych położonych przy ulicy Romów i ulicy Wólka Profecka. Powoduje to skupienie w jednym miejscu wielu problemów społecznych.
- 6) Sieć szkół w mieście jest dobrze rozwinięta, jednakże ze względu na zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży, w dłuższej perspektywie czasowej należy się liczyć z koniecznością jej racjonalizacji.
- 7) Problemem związanym ze szkolnictwem ponadgimnazjalnym jest zbyt niski poziom dostosowania do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

- 8) W Puławach istnieje dobra baza do upowszechniania kultury, a władze miasta wykazują dużą aktywność w tym obszarze. Dobrze rozwinięta jest także baza do uprawiania sportu i turystyki.
- 9) Miasto aktywnie wspiera samorząd powiatowy w zakresie zapewnienia mieszkańcom właściwej opieki zdrowotnej, systematycznie przekazując dotacje celowe dla SP ZOZ oraz finansując realizację szczepień ochronnych.
- 10) Stan bezpieczeństwa w mieście systematycznie poprawia się. Zmniejsza się ogólna liczba przestępstw przy jednoczesnym wzroście ich wykrywalności. Tendencja wzrostowa dotyczy przestępstw związanych z kradzieżami oraz rozbojami i wymuszeniami rozbójniczymi.
- 11) W mieście wzrasta liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale. Niewielki odsetek posiada prawo do zasiłku.
- 12) Osoby bezrobotne to największa grupa osób objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
- 13) Dużą grupę osób i rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią osoby i rodziny z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą.
- 14) Rośnie liczba rodzin wielodzietnych, w których zaobserwowano występowanie bezradności w sprawach wychowawczych i opiekuńczych.
- 15) Narasta skala przemocy w rodzinie.
- 16) Istotnym problemem społecznym w mieście są uzależnienia, przy czym skala alkoholizmu maleje, a narkomanii - rośnie. Jednocześnie obserwuje się inne rodzaje uzależnień, w tym od hazardu i internetu.
- 17) Realizując zadania z zakresu pomocy społecznej i przeciwdziałania patologii społecznej gmina Miasto Puławy współpracuje z wieloma organizacjami pozarządowymi.
- 18) Infrastruktura miejska w zakresie pomocy społecznej ulega systematycznej modernizacji i rozbudowie.
- 19) Wartość pomocy materialnej udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej systematycznie wzrasta.
- 20) We współpracy z organizacjami pozarządowymi realizowane są liczne programy zakresu pomocy społecznej i profilaktyki społecznej, skierowane do różnych grup klientów: osób bezrobotnych, osób i rodzin z problemem uzależnienia, z problemami o charakterze opiekuńczo-wychowawczym, przemocy, mniejszości narodowych.

Wnioski

- 1) Zwiększająca się liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale, oznacza zwiększone wydatki z budżetu miasta;
- 2) W związku ze starzeniem się społeczności miasta, w większym niż dotychczas stopniu należy uwzględniać specyficzne potrzeby tej grupy mieszkańców;
- 3) Należy zachęcać potencjalnych inwestorów do budowy tanich mieszkań na wynajem;
- 4) Pozyskując mieszkania socjalne należy rozważyć inne niż budowa osiedli socjalnych sposoby ich pozyskiwania. Pozwoliłoby to na powolne zwiększanie ich liczby przy przeznaczaniu na ten cel relatywnie niższych środków w budżetach rocznych;
- 5) Wyzwaniem dla władz miasta będzie umiejętnie prowadzony dialog społeczny z rodzicami w sprawie ewentualnej racjonalizacji sieci szkół oraz wykorzystanie potencjału społecznego nauczycieli i pedagogów;

- 6) Istniejące placówki upowszechniania kultury oraz baza sportowo-rekreacyjna jest i powinna być wykorzystywana do działań profilaktycznych i rozwiązywania problemów społecznych;
- 7) Działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej powinny być skierowane także do osób starszych, a nie tylko dzieci i młodzieży;
- 8) Dalsza rozbudowa systemu monitoringu miejskiego powinna skutkować spadkiem liczby kradzieży oraz rozbojów, czyli jedynych przestępstw, które wykazują tendencję wzrostową;
- 9) Należy podejmować wszechstronne działania zmierzające do aktywizowania coraz większej liczby osób bezrobotnych, w tym długotrwale. Należy w tym celu wykorzystywać m.in. rozwiązania z zakresu ekonomii społecznej;
- 10) W kontekście postępującego się starzenia ludności miasta należy przypuszczać, że będą narastały problemy związane z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą;
- 11) Należy rozwijać dotychczasowe i poszukiwać nowych form pracy z rodzinami, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczych i wychowawczych;
- 12) W związku z coraz liczniej ujawnianymi przypadkami przemocy w rodzinie należy zintensyfikować działania profilaktyczne związane ze zwiększaniem kompetencji społecznych ludności, w tym ograniczania stosowania przemocy wśród młodzieży oraz działania o charakterze terapeutycznym skierowane do ofiar i osób stosujących przemoc;
- 13) W kontekście profilaktyki uzależnień należy rozważyć korektę programów profilaktycznych realizowanych w szkołach, tak aby zwiększyć ich skuteczność;
- 14) Należy dostosowywać infrastrukturę w zakresie pomocy społecznej do zmieniających się potrzeb społeczności lokalnej.

Przedstawiona powyżej diagnoza społeczna oraz płynące z niej wnioski stanowią punkt wyjścia do określenia celów strategicznych z zakresu rozwiązywania problemów społecznych w mieście.

Rozdział 3. Uwarunkowania zewnętrzne

3.1. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Strategia „Europa 2020” jest nowym, długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r. Strategię Lizbońską. W dokumencie tym w szczególności wyeksponowana została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W tym celu zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- *wzrost inteligentny*, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- *wzrost zrównoważony*, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- *wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu*, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia realizowana będzie poprzez opracowywane przez państwa członkowskie UE *Krajowe Programy Reform* oraz przygotowane przez KE *inicjatywy przewodnie*, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych. Wskazane inicjatywy przewodnie to:

- *Unia innowacji* - poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;
- *Mobilna młodzież* - poprawa jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;
- *Europejska agenda cyfrowa* - osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu;
- *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* - wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywnie korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;
- *Polityka przemysłowa w erze globalizacji* - poprawa warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza MŚP oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, zdolnej do konkurencyjności w skali globalnej;
- *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia* - stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- *Europejski program walki z ubóstwem* - zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

W celu skutecznej realizacji nowej strategii wzmocnieniu ulec ma system koordynacji polityki makroekonomicznej i zarządzania procesem wdrażania reform strukturalnych w UE. Wiodącą rolę w tym procesie przewidziano dla Rady Europejskiej.

Obecne programy regionalnego finansowania zakończą się w roku 2013. Omawiane są już możliwości dotyczące polityki spójności po roku 2014. Dyskusja ta wiąże się z ogólniejszym

kontekstem budżetu UE (http://ec.europa.eu/budget/reform/index_en.htm) i strategii „Europa 2020”.

Narodowa Strategia Spójności - NSS (nazwa urzędowa: *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia* - NSRO) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007-13. Celem strategicznym NSS jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację następujących horyzontalnych celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług;
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Obok działań o charakterze prawnym, fiskalnym i instytucjonalnym cele NSS będą realizowane za pomocą programów operacyjnych, zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, regionalnych programów operacyjnych, zarządzanych przez zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj.:

- Program Infrastruktura i Środowisko;
- Program Innowacyjna Gospodarka;
- Program Kapitał Ludzki;
- 16 programów regionalnych;
- Program Rozwój Polski Wschodniej;
- Program Pomoc Techniczna;
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”, zawiera kierunki działań, dzięki którym Polska odpowie na współczesne wyzwania. Skorelowano w nim cele rozwojowe z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”. Chodzi o: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach, promowanie gospodarki zrównoważonej (czyli takiej, która w niewielkim stopniu obciąża środowisko naturalne, efektywniej wykorzystuje zasoby i jest konkurencyjna) oraz wzmocnienie gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną.

Krajowy Program Reform obejmuje trzy obszary:

- infrastrukturę dla wzrostu zrównoważonego,
- innowacyjność dla wzrostu inteligentnego,
- aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Osiągnięcie wzrostu inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu oznaczać będzie realizację strategii „Europa 2020”, która umożliwi powstanie gospodarki na miarę XXI wieku. Krajowy Program Reform (KPR) uwzględni także wytyczne Rady Europejskiej z marca 2011 r. skierowane do państw członkowskich UE, dotyczące konsolidacji fiskalnej i reform strukturalnych. W programie zapisano zalecenia wynikające z przystąpienia Polski do „Paktu Euro Plus”. Chodzi m.in. o działania skierowane na wspieranie konkurencyjności, zatrudnienia, stabilności finansów publicznych oraz stabilności finansowej. Nowy system zarządzania rozwojem kraju został przedstawiony w „Długookresowej strategii rozwoju kraju” oraz w „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju i planie zagospodarowania przestrzennego kraju”.

Do 2020 roku najważniejszymi dokumentami strategicznymi będą: Średniookresowa strategia rozwoju kraju, Krajowy Program Reform oraz 9 strategii zintegrowanych: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki; Strategia rozwoju kapitału ludzkiego; Strategia rozwoju transportu do 2020 roku; Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko; Sprawne państwo; Strategia rozwoju kapitału społecznego; Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie; Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP; Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa. Program określa działania, które należy podjąć do roku 2014. Nadto przewiduje się jego coroczną aktualizację, która umożliwi wskazywanie zadań priorytetowych.

Krajowy Program Reform koncentruje się na zadaniach, które mają na celu odrobienie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych, poprzez skracanie dystansu infrastrukturalnego w transporcie, energetyce, telekomunikacji, infrastrukturze społecznej oraz podniesienie jakości stanowiącego prawa i usług świadczonych przez administrację publiczną. Budowanie nowych przewag konkurencyjnych to poprawa zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw oraz społeczeństwa. Chodzi tu głównie o ściślejsze powiązanie sektora nauki i szkolnictwa wyższego ze sferą gospodarki. Rozwój nowych technologii, powszechny dostęp do Internetu zwiększą innowacyjność polskiej gospodarki i umożliwią jej dalszy rozwój. W programie w możliwie szerokim zakresie uwzględniono wykorzystywanie środków z Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej UE.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2030: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym obszarów miejskich i wiejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. W dokumencie określono także sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Jedną z ważnych zasad jest tzw. "nowy paradygmat polityki regionalnej". Oznacza to przede wszystkim:

- przejście od tradycyjnej redystrybucji środków do podejścia zakładającego wzmocnienie i wykorzystanie potencjałów terytorialnych,
- odejście od podziału na polityki inter- i intraregionalną, na rzecz jednej, wspólnej polityki określającej (w odniesieniu do terytorium) cele dla wszystkich podmiotów publicznych,
- odejście od modelu krótkoterminowych, ogólnie dystrybuowanych dotacji "dla najmniej uprzywilejowanych obszarów" do modelu długofalowych, zdecentralizowanych polityk rozwojowych adresowanych do wszystkich regionów,
- wielosektorowe (horyzontalne) podejście do działań rozwojowych ukierunkowane terytorialnie,
- odejście od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych (skoncentrowanych) inwestycji,
- zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania,
- zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów (rozumianych funkcjonalnie).

W *Strategii* zaakcentowano działania dotyczące wzmocnienia wielopoziomowego systemu zarządzania, w którym *zwiększa się rola samorządu województwa, który - obok Ministerstwa Rozwoju Regionalnego - będzie podmiotem realizacji polityki regionalnej*. Istotne będzie również dopasowanie odpowiedzialności za zadania publiczne do najbardziej efektywnego poziomu zarządzania oraz racjonalizacja systemu finansowania polityk publicznych przez "proces terytorializacji" oraz system finansowania jednostek samorządu terytorialnego. Wprowadzony zostanie *nowy instrument - kontrakt regionalny*.

Przedstawione w *KSRR* wyzwania do roku 2020 łączą wymiar europejski i krajowy. Zostały one określone na podstawie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej przeprowadzonej w odniesieniu do różnych skal przestrzennych oraz determinantów konkurencyjności polskich regionów. Uwzględniono tutaj również strategiczne wyzwania dla rozwoju całego kraju sformułowane w dokumencie *Polska 2030*. Przedstawione w *KSRR* zadania zmierzają do osiągnięcia: spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, zmniejszenia dystansu rozwojowego do pozostałych regionów UE, silnej konkurencyjności i innowacyjności, skuteczności, efektywności i partnerstwa w realizacji celów rozwojowych, bezpieczeństwa ekologicznego, wysokiego poziomu i skuteczności ochrony środowiska oraz zasobów przyrodniczych.

Krajowy Plan Działania na Rzecz Zatrudnienia 2012-2014 zawiera zasady realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia i stanowi podstawę realizacji zadań państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Jest także fundamentem dla przygotowania przez samorząd województwa corocznych regionalnych planów działań na rzecz zatrudnienia, określających priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających wsparcia. Plan ten stanowi punkt wyjścia do poszukiwania nowych, bardziej sprawnych, skutecznych i efektywnych instrumentów i rozwiązań w zakresie zarządzania rynkiem pracy. Przewiduje też większe zaangażowanie partnerów społecznych w realizację polityk rynku pracy oraz większe zaangażowanie podmiotów prywatnych i trzeciego sektora w aktywizowanie i niesienie pomocy bezrobotnym. Ponadto, stanowi dokument służący realizacji "Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” w obszarze polityki rynku pracy z uwzględnieniem zmian na nim zachodzących.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego. Samorząd województwa poprzez Sejmik i Zarząd Województwa jest zobowiązany mocą ustawy z dnia 18 lipca 1998 roku do określenia strategii rozwoju województwa, uwzględniając w niej następujące cele:

- pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców,
- pobudzanie aktywności gospodarczej,
- podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa
- zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń
- kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

W obszarze działań regionalnej polityki społecznej obowiązującym dokumentem jest uchwalona przez Sejmik Województwa Lubelskiego w 2005 r. „Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, zawierająca kierunki przemian oraz tezy do programów w sferze polityki społecznej. Strategia rozwoju województwa jest narzędziem polityki wewnątrzregionalnej o dużym znaczeniu, formułuje cele i sposoby ich realizowania na terenie województwa w okresie długofalowym, nie określając wyraźnego horyzontu czasowego. Otwartość celów w czasie i ich zmienność w strategii rozwoju województwa wywołuje potrzebę zachowania ciągłości i otwartości planowania strategicznego.

Strategia rozwoju regionalnego jest koncepcją działania zmierzającego do osiągnięcia zrównoważonego i długotrwałego rozwoju regionu, przedstawioną w formie zwartego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów, ukierunkowaną na misję wspomagania rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych. Cel nadrzędny będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację czterech celów pośrednich:

- wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy,
- rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy,
- poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego,
- rozwój w współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

3.2. Uwarunkowania prawne

Polityka społeczna realizowana poprzez kompetencje i zadania administracji samorządowej, niesie potrzebę opracowania dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie racjonalne organizowanie działań zmierzających do rozwiązywania określonych problemów społecznych.

Na bazę prawną regulującą treść i realizację dokumentu Strategii składają się następujące ustawy:

- 1) ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. Nr 142 z 2001 r. poz. 1590 z póź. zm.)
- 2) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. Nr 116, poz. 1206 z póź. zm.)
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. z 2009 r. Dz. U. Nr 175, poz.1362 z póź. zm.)
- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (tj.Dz. U. z 2011 Nr 127, poz. 721, z póź. zm.)
- 5) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. z 2012r., poz. 1356 z póź. zmianami)
- 6) ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z póź. zm)
- 7) ustawa z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity z 2012r. poz. 124, z póź. zm.)
- 8) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2011 r., Nr 43 poz.225 , z póź. zm.)
- 9) ustawa z dnia 9 listopada 1995 o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U z 1996r. Nr 10, poz. 55, z póź. zm.)
- 10) ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tj. z 2010r. Dz. U. Nr 113 poz. 759 , z póź. zm.)
- 11) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. z 2010r. Dz. U. Nr 234, poz. 1536, z póź. zm.)
- 12) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. Nr 69 z 2008 poz. 415 z póź. zm.)
- 13) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 149, poz.887z późn. zm.)
- 14) ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r. (tj. Dz. U. z 2006 Nr 139 poz. 992 z późn. zm.).

15) ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów z dnia 7 września 2007 r. (tj.Dz. U. z 2012 poz. 1228 z późn. zm.).

Na płaszczyźnie ogólnokrajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej, strategia pozostaje w zgodności z tezami:

- Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013;
- Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na 2007-2013;
- Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013;
- Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013;
- Narodowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015;
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016;
- Krajowego Programu Wychodzenia z Bezdomności i Rozwoju Budownictwa Socjalnego na lata 2009-2015;
- Strategii Społecznej Państwa;
- Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005-2013;
- Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 - 2013;
- Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii i HIV / AIDS na lata 2011-2015;
- Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015;
- Strategii Rozwoju Miasta Puławy na lata 2007 - 2015;
- Strategii Rozwoju Powiatu Puławskiego na lata 2008-2015;
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2005-2014.

Przywołane regulacje prawne i programowe tworzą warunki do realizacji działań opartych na konstytucyjnej zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w społecznościach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Kierunek działań współczesnej polityki społecznej zmierza do stworzenia systemu, w którym priorytetem jest praca i zaradność w życiu społecznym, a nie tylko zabezpieczenie socjalne.

Rozdział 4. Analiza SWOT

Wyniki analizy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń z zakresu polityki społecznej ujęte zostały w sześciu dziedzinach tematycznych:

1. Ogólna sytuacja społeczna w Puławach.
2. Warunki i jakość życia.
3. Bezrobocie i rynek pracy.
4. Pomoc społeczna.
5. Niepełnosprawność.
6. Uzależnienia.

4.1. Ogólna sytuacja społeczna w Puławach

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć instytucji w zakresie opieki społecznej, edukacji i kultury • Prospołeczna i progospodarcza polityka miasta • Potencjał intelektualny mieszkańców • Potencjał organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wadliwie funkcjonujący system opieki zdrowotnej • Relatywnie niskie poczucie bezpieczeństwa socjalnego i osobistego • Migracja ludzi młodych z dużym potencjałem • Niedostateczny poziom zorganizowanej opieki społecznej dla ludzi starszych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, w tym na ekonomię społeczną • Możliwość wykorzystania potencjału turystycznego dla poprawy warunków i jakości życia mieszkańców • Wdrażanie systemowych rozwiązań w zakresie polityki społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne zjawiska demograficzne • Utrzymywanie się niekorzystnych zjawisk na rynku pracy • Migracja ludzi młodych wynikająca z niedostatecznych szans rozwoju społeczno-zawodowego

4.2. Warunki i jakość życia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwinięta i różnorodna infrastruktura sportowa, edukacyjna, kulturalna: placówki kultury baza obiektów sportowych sieć szkół i przedszkoli· instytucje pomocy społecznej • Bogata oferta spędzania czasu wolnego: <ul style="list-style-type: none"> ○ zajęcia pozalekcyjne w szkołach; ○ zajęcia sportowo-rekreacyjne organizowane przez MOSiR; ○ zajęcia o charakterze kulturalno-oświatowym organizowane przez placówki i stowarzyszenia 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny poziom edukacji obywatelskiej • Niedostateczne nawyki aktywnego spędzania czasu wolnego • Preferowane bierne i niezdrowe spędzanie czasu wolnego (telewizor, komputer, siedzenie w domu) • Niewystarczająca promocja zdrowego stylu życia • Niewydolność wychowawcza części rodzin i złe wzorce oraz ich skutki: <ul style="list-style-type: none"> ○ uzależnienia

<ul style="list-style-type: none"> ○ Cykliczne imprezy kulturalne o zasięgu ponadlokalnym, np. Warsztaty Jazzowe, Festiwal Orkiestr Dętych, Puławski Festiwal Muzyczny Wszystkie Strony Świata itd. • Wykwalifikowana i zaangażowana kadra: <ul style="list-style-type: none"> ○ nauczyciele ○ instruktorzy i trenerzy ○ pomoc społeczna • Prospołeczna polityka miasta: <ul style="list-style-type: none"> ○ preferencyjne warunki udostępniania obiektów organizacjom pozarządowym na prowadzenie działalności prospołecznej; ○ różnorodność świadczeń społecznych - finansowa, rzeczowa, instytucjonalna i usługowa • Dostępność do sieci teleinformatycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ○ konsumpcyjny styl życia ○ roszczeniowość • Niedostosowane do potrzeb rynku pracy profile kształcenia • Słaba dostępność do usług medycznych • Skupienie mieszkań socjalnych w formie dwóch osiedli • Niedostateczna oferta mieszkań na wynajem • Niewystarczająca oferta mieszkaniowa dla ludzi średniozamożnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację programów podnoszących jakość życia mieszkańców • Możliwość wykorzystania potencjału turystycznego do zmiany stylu życia • Wdrażanie systemowych rozwiązań mających na celu poprawę warunków życia rodzin • Promocja zdrowego stylu życia • Nowe miejsca pracy: budowa obwodnicy, PPN-T 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne zmiany demograficzne • Starzenie się społeczeństwa • Ucieczka ludzi młodych • nieskuteczna polityka prorodzinna państwa sprzyjająca bezradności społecznej i powodująca osłabienie więzi rodzinnych • Zanik rodziny wielopokoleniowej • Niestabilny system oświatowy

4.3. Bezrobocie i rynek pracy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Powiatowy Urząd Pracy • Rozwinięta i różnorodna infrastruktura sportowa, edukacyjna, kulturalna <ul style="list-style-type: none"> ○ placówki kultury ○ baza obiektów sportowych ○ organizacje pozarządowe i programy szkoleniowo- rozwojowe ○ PPN-T ○ Prawo i podatki lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca liczba osób bezrobotnych • Ograniczony rynek pracy • Zatrudnienie nielegalne (szara strefa) • Brak odpowiedniego wykształcenia i doświadczenia zawodowego • Nieadekwatna do potrzeb rynku pracy oferta edukacyjna • Pasywna postawa osób bezrobotnych • Migracja ludzi młodych w poszukiwaniu pracy • Niedostatecznie rozwinięty sektor średnich i

	dużych przedsiębiorstw
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Realizacja II etapu obwodnicy Rozwój jednostek naukowo-badawczych i produkcyjnych Pozyskanie środków zewnętrznych Wykorzystanie potencjału społecznego Podnoszenie kwalifikacji zawodowych i uzupełnianie wykształcenia Inicjatywy społeczne na rzecz promocji zatrudnienia Współpraca partnerska, poszukiwanie inwestorów Możliwość wykorzystania potencjału turystycznego do kreowania nowych miejsc pracy Budowa elektrowni gazowej szansą na pozyskanie nowych miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymywanie się na stałym poziomie patologii społecznych - dziedziczenie pasywnej postawy i ubóstwa Utrzymywanie się na stałym poziomie problemów społecznych z uwagi na pogarszającą się sytuację gospodarczą Niekorzystne prognozy demograficzne Niekorzystne prognozy ekonomiczne

4.4. Pomoc społeczna

Mocne strony	Słabe strony
<p><i>Rodzina</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwinięta sieć instytucji wspierających rodzinę: <ul style="list-style-type: none"> Poradnia Rodzinna, MOPS, Sąd, Policja, Centrum Interwencji Kryzysowej, Monar, KRPA, Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy, Kościół, Placówki Oświatowe, placówki wsparcia dziennego Zespół interdyscyplinarny: świetlice socjoterapeutyczne, świetlice środowiskowe, stowarzyszenia działające na rzecz rodziny Upowszechnianie Instytucji Rodzin Zastępczych Promowanie pozytywnych wzorców życia małżeńskiego i rodzinnego Funkcjonowanie interdyscyplinarnego zespołu w zakresie przemocy domowej Realizacja programukorekcyjno - edukacyjnego dla sprawców przemocy Istniejące przepisy prawne Dobrze rozwinięta sieć placówek 	<p><i>Rodzina</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niechęć mieszkańców do korzystania z poradnictwa specjalistycznego Trudne warunki mieszkaniowe części rodzin Brak skoordynowanych jednolitych działań, instytucji i organizacji powołanych do zajmowania się problemami rodziny Niedostatecznie dostosowana do potrzeb oferta profilaktyczna Nieodpowiednie przygotowanie do pełnienia ról w rodzinie Atomizacja rodziny Problem „eurosieroctwa” Mała oferta szkoleń i kursów dla rodzin Ograniczone środki finansowe na realizację programów i tworzenie nowych placówek pomocowych Zwiększająca się liczba rodzin wymagających różnorodnego wsparcia Nawarstwianie problemów społecznych na osiedlach socjalnych

<ul style="list-style-type: none"> opieki nad najmłodszymi dziećmi • Podnoszenie kwalifikacji kadry <p><i>Bezdomność</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Schronisko dla bezdomnych • Towarzystwo Pomocy im. Br. Alberta • Instytucje pomagające osobom bezdomnym: MOPS, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o stopniu Niepełnosprawności, Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Kluby AA, placówki ochrony zdrowia, Darczyńcy i Ofiarodawcy, Wolontariat • Przychylność władz Miasta i województwa • Potencjał osób bezdomnych • Rozwiązania systemowe - Program zapobiegania i wychodzenia z bezdomności • Mieszkania socjalne - budownictwo socjalne - możliwość otrzymania mieszkań <p><i>Osoby starsze i przewlekle chore</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • SPZOZ • Wolontariat • Kluby Seniora • Uniwersytet III Wieku • Wielopokoleniowość w rodzinie • Usługi opiekuńcze • Hospicjum 	<p><i>Bezdomność</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksmisja • Kryzys rodziny • Uzależnienia • Zakłady karne • Słabo rozwinięta sieć specjalistycznego wsparcia • Brak noclegowni • Brak schroniska dla bezdomnych kobiet • Niedostateczna liczba mieszkań socjalnych • Bezdomność z wyboru <p><i>Osoby starsze i przewlekle chore</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak domu opieki społecznej • Brak oddziału geriatrycznego • Trudny dostęp do bezpłatnego leczenia specjalistycznego • Wysokie koszty leczenia • Brak zintegrowanego systemu opieki nad osobami starszymi
Szanse	Zagrożenia
<p><i>Rodzina</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimat sprzyjający powstawaniu i umacnianiu grup wsparcia i grup samopomocowych dla osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi • Popularyzowanie mediacji jako sposobu rozwiązywania konfliktów • Promowanie placówek wsparcia dziennego • Podnoszenie kwalifikacji kadry • Istniejące przepisy prawne: ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 	<p><i>Rodzina</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozluźnienie więzi rodzinnych • Zanikanie podstawowych funkcji wychowawczych rodziny • Długotrwałe rozłąki w rodzinie (migracja za pracą) • Ubożenie rodzin • Wzrost rozmiaru patologii społecznych (przemoc, alkoholizm, narkomania, konflikty z prawem) • Upowszechnianie alternatywnych wobec rodziny form życia (single, związki partnerskie i jednoptciowe) • Spadek dzietności w rodzinach i bezdzietność z wyboru

<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywne zmiany przepisów prawa w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziny • Zwiększanie oferty pomocowej dla rodzin wieloproblemowych poprzez realizowanie Programów Organizacji Środowiska Lokalnego (OSL) <p><i>Bezdomność</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prawo umożliwiające tworzenie hosteli i mieszkań rotacyjnych • Hostele • Programy współfinansowane z UE podnoszące kwalifikacje zawodowe • Rozwiązania systemowe - Program zapobiegania i wychodzenia z bezdomności • Zatrudnienie • Terapia psychologiczna <p><i>Osoby starsze i przewlekle chore</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnianie opieki paliatywnej i hospicyjnej • Wolontariat • Zagospodarowanie czasu wolnego • Powstanie domu opieki społecznej • Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec osób starszych • Tworzenie prawa uwzględniającego potrzeby osób starszych • Możliwość korzystania z dofinansowań zewnętrznych dla przeciwdziałania wykluczenia społecznego osób starszych. 	<p><i>Bezdomność</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrastające bezrobocie • Ubożenie społeczeństwa • Wzrost kosztów utrzymania mieszkań • Kryzys rodziny • Uzależnienia <p><i>Osoby starsze i przewlekle chore</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak skutecznych systemowych rozwiązań w służbie zdrowia • Starzenie się społeczeństwa
---	--

4.5. Niepełnosprawność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Prospołeczna polityka władz miasta na rzecz niepełnosprawnych <ul style="list-style-type: none"> ○ Finansowanie zadań ○ Tworzenie i realizowanie programów na rzecz niepełnosprawnych ○ Likwidacja barier architektonicznych • Sieć instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych <ul style="list-style-type: none"> ○ Osoby chore i zaburzone psychicznie - modelowy system pomocy: 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak zainteresowania mediów działalnością organizacji pozarządowych skupiających osoby niepełnosprawne • Małe zaangażowanie członków stowarzyszeń w pracę w organizacjach (całość zadań realizuje zazwyczaj Zarząd) • Bariery w komunikowaniu się - brak tłumaczy języka migowego zatrudnionych w urzędach i instytucjach • Brak dostępu do pracy na otwartym rynku i brak zainteresowania pracodawców

<p>Poradnia Zdrowia Psychicznego, Centrum Interwencji Kryzysowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakład Aktywizacji Zawodowej, mieszkania chronione, usługi specjalistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Osoby upośledzone umysłowo - Dzienny Ośrodek Adaptacyjny, Punkt Wczesnej Diagnostyki, Placówki wsparcia dziennego ○ Pozostałe niepełnosprawności - Klub Samopomocy ZDDPS <ul style="list-style-type: none"> • Specjalistyczne programy pracy z osobami niepełnosprawnymi • Możliwość oddziaływania środowisk osób niepełnosprawnych na decyzje władz miasta dotyczące polityki społecznej • Duża liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych <ul style="list-style-type: none"> ○ Organizacje skupiające poszczególne rodzaje niepełnosprawności ○ Rada Programowa Klubu Samopomocy ZDDPS ○ Duża aktywność w tworzeniu programów i samoaktywizacja ○ Praca wolontariatu ○ Grupy wsparcia dla rodzin • Stały kalendarz imprez dla osób niepełnosprawnych, w tym zawody sportowe międzynarodowe: wyścigi na wózkach inwalidzkich oraz tenis stołowy, imprezy okolicznościowe związane z porami roku i świętami • Dobra baza lokalowa 	<p>zatrudnianiem osób niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak współpracy między pracodawcami a organizacjami zrzeszającymi osoby niepełnosprawne dotyczące możliwości zatrudnienia • Brak promocji firm zatrudniających osoby niepełnosprawne • Brak poczucia bezpieczeństwa osobistego i socjalnego • Niedostateczna liczba i rodzaj środków transportu dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych • Brak instytucji wspierających rodzinę z niepełnosprawnością
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Fundusze celowe z UE, w tym na aktywizację zawodową niepełnosprawnych • Zakład Aktywizacji Zawodowej i promocja osób niepełnosprawnych jako pełnowartościowych pracowników. • Kampanie społeczne upowszechniające ideę zatrudnienia osób niepełnosprawnych • Powstanie punktów wczesnej interwencji i podjęcie kompleksowej rehabilitacji od momentu zaistnienia niepełnosprawności • Współpraca z miastami partnerskimi z UE - 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak jasnych rozwiązań prawnych dotyczących niepełnosprawnych: <ul style="list-style-type: none"> ○ Niejasna sytuacja PFRON, WTZ ○ Orzecznictwo • Pogłębiający się kryzys w ochronie zdrowia • Brak aktywności, roszczeniowa postawa, bierność niepełnosprawnych • Brak wsparcia rodzin, szczególnie rodzin dotkniętych niepełnosprawnością • Mała świadomość społeczna i małe zainteresowanie społeczeństwa osobami

<p>czerpanie z rozwiązań systemowych tam funkcjonujących</p> <ul style="list-style-type: none"> Integracja - zrozumienie specyfiki niepełnosprawności 	<p>niepełnosprawnymi</p> <ul style="list-style-type: none"> Brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego: <ul style="list-style-type: none"> Obawa przed utratą świadczeń Obawa o utratę pracy Ubóstwo środowiska osób niepełnosprawnych Brak funduszy unijnych na inne działania w ramach funduszu społecznego
--	--

4.6. Uzależnienia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Sprzyjająca polityka miasta w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień funkcjonowanie organizacji i instytucji zajmujących się profilaktyką i pracą z osobami uzależnionymi Wzajemne uzupełnianie się działań profilaktycznych w mieście Cykliczność i długofalowość działań profilaktycznych i terapeutyczno-leczniczych Cyklicznie prowadzona diagnoza w zakresie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież i efektywności działań profilaktycznych Ustabilizowana pozycja i duża aktywność organizacji pozarządowych działających w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii na terenie miasta Podnoszenie kwalifikacji przez osoby zajmujące się rozwiązywaniem problemów alkoholowych Uwrażliwienie właściwych służb na problem uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca profilaktyka nowych uzależnień np. hazard, uzależnienie od Internetu, zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia), pracoholizm itp. Nieodpowiednia polityka informacyjno-edukacyjna Niewystarczająca oferta dla ludzi młodych eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi i uzależnionych Brak opieki zdrowotnej dla osób zakażonych HIV Brak oddziału detoksykacyjnego Niewystarczająca oferta profilaktyczna i terapeutyczna dla całej rodziny Brak w społeczności lokalnej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych np. stresem bez używania środków psychoaktywnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Możliwości wykorzystania istniejącego potencjału ludzkiego do pracy z osobami uzależnionymi Możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych do rozwiązywania problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych Pojawianie się tendencji w społeczeństwie do bardziej świadomego i prozdrowotnego stylu życia Przygotowywanie przez PARPA kampanii dotyczących zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim z wykorzystaniem ogólnopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> Brak konsekwencji w egzekwowaniu prawa Brak skutecznych rozwiązań prawnych dotyczących ochrony rodziny przed sprawcą przemocy Wysoki poziom tolerancji społecznej a nawet akceptacji w stosunku do zachowań patologicznych prowadzących do uzależnień Istnienie w społeczeństwie mocno zakorzenionych stereotypów i brak aktualnej wiedzy dotyczącej zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych Lansowanie przez media konsumpcyjnego

<p>mediów</p> <ul style="list-style-type: none">• Uważliwanie młodzieży na problemy uzależnień	<p>stylu życia, destrukcyjnych sposobów spędzania czasu i radzenia sobie z problemami (tzn. z udziałem środków psychoaktywnych)</p> <ul style="list-style-type: none">• Brak w społeczeństwie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych np. stresem bez używania środków psychoaktywnych• Promowanie idei legalizacji tzw. miękkich narkotyków
--	---

Rozdział 5. Cele Strategii

5.1. Misja Strategii

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy jest *wspieranie potencjału ludzkiego, kreowanie równych szans rozwoju i skuteczne wspomaganie jednostki i grup w realizacji ich celów życiowych.*

Elementem deklarowanej misji Strategii polityki społecznej jest zapobieganie i rozwiązywanie występujących obecnie i potencjalnych problemów społecznych. Przesłanką tworzenia i realizacji strategii jest usunięcie barier blokujących zaspokajanie różnego rodzaju potrzeb wielu grup społecznych. Strategia zakłada kształtowanie godnych warunków życia ludności oraz poprawnych stosunków międzyludzkich, zwłaszcza w środowisku zamieszkania i pracy.

Przesłaniem Strategii jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, ubóstwu i bezrobociu osób oraz dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego.

Strategia opiera się na uznaniu rodziny i wartości z nią związanych za podstawę życia społecznego. Dlatego istotna staje się polityka prorodzinna i wspieranie czynników integrujących rodzinę.

Ważnym zadaniem Strategii jest uaktywnienie środowiska lokalnego i zintegrowanie społeczeństwa, instytucji i organizacji w mieście na rzecz efektywnego rozwiązywania problemów społecznych.

5.2. Generalny cel strategiczny

Cel generalny Strategii

Puławy miastem wysokiego poziomu życia i zintegrowanego środowiska lokalnego, stwarzającym możliwości zaspokajania potrzeb wszystkich mieszkańców oraz skutecznego rozwiązywania problemów poprzez efektywny system pomocy społecznej i aktywność organizacji pozarządowych

5.3. Cele strategiczne i szczegółowe - kierunki niezbędnych działań

Cele strategiczne:

Cel strategiczny 1. Poprawa warunków i jakości życia

Cel strategiczny 2. Poprawa warunków na rynku pracy i ograniczanie bezrobocia

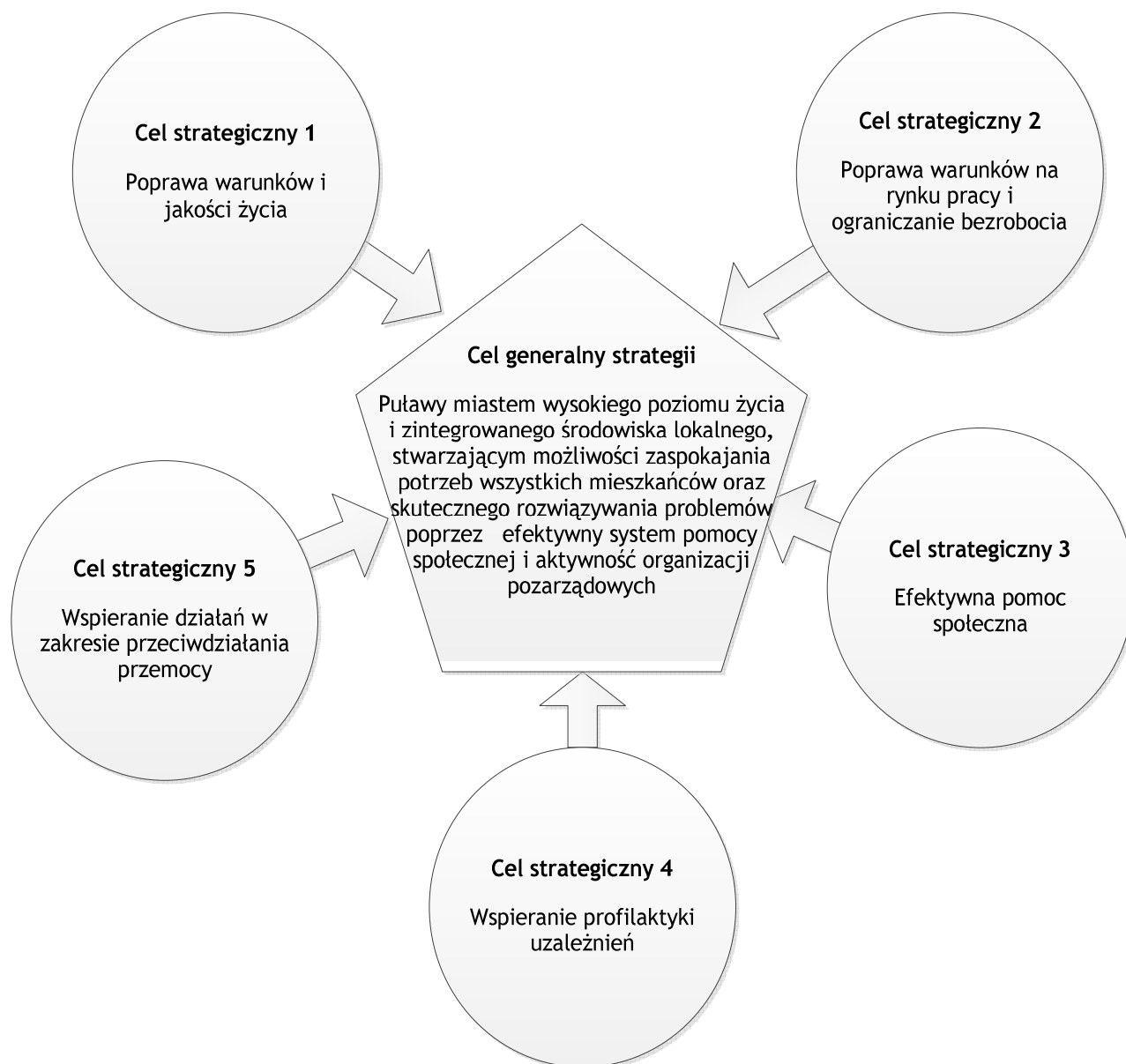
Cel strategiczny 3. Efektywna pomoc społeczna

Cel strategiczny 4. Wspieranie profilaktyki uzależnień

Cel strategiczny 5. Wspieranie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy

Struktura celów Strategii

5.3.1. Cel strategiczny 1. Poprawa warunków i jakości życia

Cele szczegółowe realizujące Cel strategiczny 1:

- 1) Promocja zdrowego stylu życia.
- 2) Podniesienie jakości edukacji.
- 3) Wzrost uczestnictwa mieszkańców w szeroko pojętym życiu kulturalnym.
- 4) Dalsza poprawa i zwiększanie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców.
- 5) Integracja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych.
- 6) Rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego.
- 7) Zwiększanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez pomoc finansową i budownictwo socjalne.
- 8) Kompleksowa rehabilitacja osób niepełnosprawnych.
- 9) Poprawa warunków życia osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych i umożliwienie im pełnego udziału w życiu społecznym.

5.3.2. Cel strategiczny 2. Poprawa warunków na rynku pracy ograniczająca bezrobocie

Cele szczegółowe realizujące Cel strategiczny 2:

- 1) Aktywna polityka proinwestycyjna.
- 2) Włączenie instrumentów polityki społecznej w aktywne formy aktywizacji osób bezrobotnych.
- 3) Tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
- 4) Pełne wykorzystanie możliwości jakie stwarza Powiatowy Urząd Pracy w rozwiązywaniu problemu bezrobocia w mieście.
- 5) Otwarcie rynku pracy dla osób niepełnosprawnych.
- 6) Zmniejszenie poziomu bezrobocia wśród kobiet, młodzieży i osób 50+.
- 7) Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców Miasta.
- 8) Promocja nowych form zatrudnienia (np. e-praca, telepraca).

5.3.3. Cel strategiczny 3. Efektywna pomoc społeczna

Cele szczegółowe realizujące Cel strategiczny 3:

- 1) Sprawny system informacji o istniejących zasobach, usługach społecznych.
- 2) Efektywne wykorzystanie instrumentu prawnego jakim jest „ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej”.
- 3) Wspieranie tworzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form opieki nad dzieckiem i osobami niepełnosprawnymi.
- 4) Realizacja programów mających na celu przywrócenie rodzinom naturalnym funkcji wychowawczych, społecznych i ekonomicznych.
- 5) Aktywizacja, integracja i edukacja społeczności lokalnych.
- 6) Koordynacja działań wszystkich podmiotów w obszarze pomocy społecznej.
- 7) Wprowadzenie karty rodziny wielodzietnej.
- 8) Ustawiczne kształcenie kadr pomocy społecznej.
- 9) Rozwój i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej.

5.3.4. Cel strategiczny 4. Wspieranie działań w zakresie profilaktyki uzależnień

Cele szczegółowe realizujące Cel strategiczny 4:

- 1) Zwiększanie kompetencji społecznych mieszkańców miasta.
- 2) Wzmacnianie działań w zakresie promocji zdrowego stylu życia.
- 3) Zmniejszanie szkód społecznych i zdrowotnych związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych.
- 4) Ograniczanie dostępu do środków psychoaktywnych.
- 5) Dostosowywanie profesjonalnej pomocy medycznej, psychologicznej i terapeutycznej do zmieniających się warunków i potrzeb.

5.3.5. Cel strategiczny 5. Wspieranie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy

Cele szczegółowe realizujące Cel strategiczny 5:

- 1) Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców miasta.
- 2) Doskonalenie systemu szybkiej interwencji i pomocy.
- 3) Zmniejszanie szkód społecznych i zdrowotnych związanych z występowaniem przemocy.
- 4) Zwiększenie kompetencji zawodowych osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy.
- 5) Przeciwdziałanie przemocy poprzez kompleksową pracę z jej sprawcami.

Rozdział 6. Sposób realizacji strategii. Programy działań realizujące cele strategiczne.

Stopień wdrożenia opracowanych programów zależy od liczby projektów przewidzianych do realizacji. Istotne są też wspólne przedsięwzięcia instytucji i organizacji pozarządowych. Ważne są także zaangażowanie i współpraca z organami administracji publicznej. Istotnym warunkiem sprzyjającym realizacji programu będzie sprawne pozyskiwanie środków przez podmioty zaangażowane w poszczególne zadania oraz odpowiedni poziom przygotowania kadry. Czynnikiem niesprzyjającym, który może hamować podejmowane działania, jest utrzymujące się bezrobocie lub jego wzrost. W przypadku dwóch wyszczególnionych programów: przeciwdziałania uzależnieniom i ich realizacja jest uwarunkowana podejmowaniem systematycznych i długofalowych działań we współpracy ze szkołami, instytucjami działającymi na terenie miasta i organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w rozwiązywanie tych problemów. Ponadto programy będą realizowane w cyklach rocznych poprzez podejmowanie działań szczegółowo określonych w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uchwalanych corocznie przez Radę Miasta Puławy. W związku z powyższym stanowią one część niniejszej Strategii.

Realizacja zadań przewidzianych w programach będzie możliwa przy zapewnieniu odpowiedniej ilości środków finansowych oraz przy współpracy i współdziałaniu pomiędzy wieloma podmiotami. Proponowane źródła finansowania:

- środki publiczne samorządu gminnego i powiatowego,
- środki publiczne administracji rządowej,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej,
- środki własne realizatorów projektów,
- środki pozyskane z innych źródeł.

Współzależność programów z innymi programami gminnymi, powiatowymi, wojewódzkim i krajowym.

- Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2012-2014,
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrona Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Strategia Rozwoju Miasta Puławy 2007-2015 (aktualizacja),
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w obszarze pomocy społecznej na lata 2005-2015,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005 - 2013;
- Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia;
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego;
- Program Polityki Prorodzinnej Samorządu Województwa Lubelskiego;
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski;
- Krajowy Plan Działania na Rzecz Integracji Społecznej;
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy;
- Krajowy Program Zapobiegania i Zwalczania demoralizacji i przestępczości wśród młodzieży i nieletnich (2003-2013).

6.1. Program działań 1

1. Tytuł programu:

P.S. 1. Program poprawy warunków i jakości życia mieszkańców Puław

2. Cele programu:

- 1) Promocja zdrowego stylu życia.
- 2) Podniesienie jakości edukacji.
- 3) Wzrost uczestnictwa mieszkańców w szeroko pojętym życiu kulturalnym.
- 4) Dalsza poprawa i zwiększanie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców.
- 5) Integracja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych.
- 6) Rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego.
- 7) Zwiększanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez pomoc finansową i budownictwo socjalne.
- 8) Kompleksowa rehabilitacja osób niepełnosprawnych.
- 9) Poprawa warunków życia osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych i umożliwienie im pełnego udziału w życiu społecznym.

3. Uzasadnienie programu:

O warunkach i jakości życia mieszkańców Miasta decyduje wiele elementów, zarówno tych związanych z sytuacją materialną osób i rodzin (warunki mieszkaniowe, zatrudnienie), jak i związanych z możliwością spędzania czasu wolnego oraz rozwijania swoich umiejętności i zainteresowań. Istotnym elementem jest także poczucie bezpieczeństwa w dwóch płaszczyznach: związanego z zagrożeniem przestępczością oraz bezpieczeństwa socjalnego związanego m.in. z dostępnością do usług medycznych, edukacji, zasobów mieszkaniowych oraz stabilizacją ekonomiczną.

Poprawa warunków i jakości życia to także włączenie jak najszerszej części społeczeństwa w życie Miasta. Wymaga to działań, których celem będzie podnoszenie świadomości i wiedzy mieszkańców, a także działań zapobiegających marginalizacji niektórych grup społecznych.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemów:

Jakość i warunki życia mieszkańców wyznacza w szczególności poziom dochodów i edukacji. Z diagnozy problemów społecznych wynika, że sytuacja ekonomiczna mieszkańców Puław mierzona zasobami mieszkaniowymi i poziomem bezrobocia nie odbiega w sposób znaczący od wskaźników w województwie lubelskim, przy czym sytuacja mieszkaniowa jest nieco lepsza. Jednak niepokojąco przedstawia się dynamika sytuacji ekonomicznej, wskazująca na wzrost wskaźników zagrożeń społecznych, w tym w szczególności na zmniejszający się odsetek osób pracujących. Niepokojące jest również zjawisko migracji młodych ludzi z dużym potencjałem intelektualnym. Bezrobocie, niewydolność wychowawcza rodzin, alkoholizm, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego należą do głównych przyczyn trudnej sytuacji rodzin. Postępująca pauperyzacja społeczna, rozwarstwienie społeczne, wciąż niewystarczający poziom edukacji społecznej, to główne przyczyny narastających negatywnych zjawisk i problemów społecznych. Konieczne zatem staje się podejmowanie takich działań, które przyspieszą proces budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Program zakłada konieczność podejmowania działań w wielu kierunkach: edukacji, bezpieczeństwa publicznego, budownictwa, kultury, które wpłyną na lepsze funkcjonowanie rodzin, przyczynią się do podniesienia szeroko pojętej edukacji społecznej, zwiększą poczucie bezpieczeństwa publicznego i zdrowotnego, wyzwolą aktywność obywateli Puław.

5. Narzędzia i sposób realizacji programu na podstawie celów szczegółowych:

Cele programu zakładają dążenie do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców Puław poprzez zapewnienie godnych warunków mieszkaniowych, poczucia bezpieczeństwa osobistego i socjalnego oraz odpowiedniego poziomu edukacji. Skuteczność realizacji programu wymaga następujących działań:

5.1. *Promocja zdrowego stylu życia:*

- promocja zachowań prozdrowotnych,
- upowszechnianie wiedzy w zakresie pierwszej pomocy,
- wspieranie działań jednostek ochrony zdrowia w zakresie poprawy i dostępności usług medycznych poprzez dofinansowywanie profilaktyki zdrowotnej,
- wspieranie programów ukierunkowanych na potrzeby starszych mieszkańców miasta.
- wspieranie działań w zakresie sportu i rekreacji.

5.2. *Podniesienie jakości edukacji:*

- racjonalizowanie sieci szkół,
- rozwój kształcenia i doskonalenia zawodowego kadry zatrudnionej w instytucjach i placówkach samorządowych,
- realizowanie programów zajęć pozalekcyjnych, w tym wyrównawczych,
- promowanie nowatorskich i dostosowanych do potrzeb rynku metod kształcenia,
- umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji na różnych poziomach,
- wspieranie projektów w zakresie edukacji i poradnictwa obywatelskiego,
- realizacja projektów edukacyjnych popularyzujących skuteczne metody wychowawcze w rodzinie,
- wspieranie pomocy rodzinie w jej funkcjach opiekuńczo -wychowawczych poprzez odpowiedni system informacji,
- inicjowanie działań w celu budowy klastra edukacyjnego.

5.3. *Wzrost uczestnictwa mieszkańców w szeroko pojętym życiu kulturalnym,:*

- wspieranie projektów dotyczących upowszechniania kultury i czytelnictwa, w tym np. stworzenie mediateki,
- rozwój i wspieranie imprez kulturalnych o charakterze masowym;
- podjęcie działań w celu stworzenia Interaktywnego Centrum Natury (chemia, roślinność, ekologia,) w oparciu o instytuty i lokalne organizacje badawcze.

5.4. *Dalsza poprawa i zwiększenie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców:*

- prowadzenie w lokalnych mediach kampanii informacyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego,
- prowadzenie zajęć edukacyjnych w szkołach,
- umożliwienie mieszkańcom udziału w realizacji projektów poprawy systemu bezpieczeństwa publicznego,
- stałe monitorowanie miejsc niebezpiecznych,

5.5. *Integracja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych.*

- dalsze likwidowanie barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej,
- wspieranie i rozwój imprez masowych z udziałem osób niepełnosprawnych,
- realizowanie programów edukacyjnych i informacyjnych zmierzających do usunięcia barier społecznych,
- odchodzenie od tworzenia osiedli socjalnych.

5.6. Rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego:

- zwiększanie zasobów mieszkań socjalnych poprzez budowę nowych oraz remont i przebudowę istniejących budynków,
- realizowanie i wspieranie projektów mieszkań chronionych dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- wspieranie projektów rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego dla rodzin średnio-zamożnych.

5.7. Kompleksowa rehabilitacja osób niepełnosprawnych:

- wielokierunkowa i skoordynowana pomoc osobie niepełnosprawnej i rodzinie,
- wspieranie projektów udzielania wczesnej i wszechstronnej pomocy osobom w kryzysie po zachorowaniu i wypadkach,
- prowadzenie i wspieranie działań instytucji zajmujących się rehabilitacją fizyczną i społeczną osób niepełnosprawnych,
- wspieranie projektów dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

6. Beneficjenci programu:

- mieszkańcy miasta Puławy, a w szczególności:
- osoby niepełnosprawne i starsze, dzieci i młodzież, osoby bezdomne,
- osoby i rodziny będące w ciężkiej sytuacji życiowej lub materialnej, rodziny wielodzietne.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- instytucje administracji samorządowej,
- stowarzyszenia kultury, sportu, pomocy społecznej, edukacji,
- przedsiębiorcy,
- społeczność lokalna,
- instytucje ochrony zdrowia
- instytucje naukowo-badawcze.

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie poprawa warunków życiowych mieszkańców Puław, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym. Realizacja działań edukacyjnych, promowanie zdrowego stylu życia, zwiększanie poczucia bezpieczeństwa oraz systemowa pomoc rodzinie wpłynie na poprawę jakości życia, a zarazem na poprawę zdrowia mieszkańców. Podjęte działania na rzecz osób niepełnosprawnych przyczynią się do poprawy jakości ich życia, a jednocześnie zwiększą szansę na podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy, co wpłynie na wzrost zamożności tej grupy.

Ponadto szereg działań integracyjnych spowoduje społeczną akceptację osób niepełnosprawnych oraz przyczyni się do wyrównania szans życiowych osób niepełnosprawnych oraz wykluczonych. Upowszechnianie sportu, kultury, rekreacji wpłynie na ograniczenie zjawisk patologii społecznej.

6.2. Program działań 2

1. Tytuł programu:

P.S. 2. Program ograniczania bezrobocia i aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych

2. Cele programu:

- 1) Aktywna polityka proinwestycyjna.
- 2) Włączenie instrumentów polityki społecznej w aktywne formy aktywizacji osób bezrobotnych.
- 3) Tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
- 4) Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców miasta.
- 5) Pełne wykorzystanie możliwości jakie stwarza Powiatowy Urząd Pracy w rozwiązywaniu problemu bezrobocia w mieście.
- 6) Otwarcie rynku pracy dla osób niepełnosprawnych.
- 7) Zmniejszenie poziomu bezrobocia wśród kobiet, młodzieży i osób 50+.
- 8) Promocja nowych form zatrudnienia (np. e-praca, telepraca).

3. Uzasadnienie programu:

Wysoki poziom bezrobocia w Polsce uwarunkowany jest sytuacją ekonomiczną. Główną przyczyną zaprzestania pracy dla większości bezrobotnych w Puławach była likwidacja stanowisk i zakładów pracy. Systematycznie zwiększa się liczba osób długotrwale bezrobotnych sięgająca ponad 50% ogółu poszukujących pracy. Szczególne trudności w znalezieniu zatrudnienia mają osoby młode, bez doświadczenia. Wysoka jest również stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych. Wyższy wskaźnik bezrobocia dotyczy też kobiet, które częściej niż mężczyźni doświadczają długotrwałego bezrobocia. Pozostawanie bez pracy powoduje ubożenie rodzin i wzrost zagrożeń patologiami społecznymi, co generuje niemałe koszty społeczne. Dlatego też powstaje konieczność podejmowania intensywnych działań zwiększających możliwości zatrudnienia osób, które mają trudności ze znalezieniem pracy. Szczególnej wagi nabierają aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy będące skutecznymi działaniami na rzecz osób o niskich kwalifikacjach, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz działania zmierzające do zwiększania liczby miejsc pracy.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemu:

Diagnoza sytuacji społecznej w Puławach wskazuje, że najbardziej dotkliwym problemem społecznym jest bezrobocie. Blisko 2200 mieszkańców Puław nie ma pracy. W związku z tym problemem ponad 700 rodzin zmuszonych jest korzystać ze świadczeń pomocy społecznej. Ponadto bezrobocie generuje kolejne niekorzystne zjawiska, takie jak: alkoholizm, przestępczość, bezdomność, przemoc. Dlatego też niezbędne jest stworzenie systemu wspierania rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałania skutkom bezrobocia. Program uwzględnia istniejące instrumenty na rzecz wzrostu zatrudnienia, takie jak Puławskie Centrum Przedsiębiorczości, Fundusz Poręczeń Kredytowych, Puławski Park Naukowo-Technologiczny i widzi konieczność działań promocyjnych istniejącego kapitału. Wobec wciąż niesatysfakcjonujących efektów w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych, w szczególności długotrwale bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym młodzież, kobiety, osoby o niskich kwalifikacjach) program zawiera szereg działań w tym zakresie.

5. Narzędzia i sposób realizacji programu:

5.1. Aktywna polityka proinwestycyjna:

- tworzenie atrakcyjnych warunków dla potencjalnych inwestorów,
- przygotowywanie infrastruktury na potrzeby inwestycji,
- promocja miasta;
- tworzenie klimatu dla powstawania i działania małych i średnich przedsiębiorstw poprzez usprawnienie miejskiej polityki podatkowej i ułatwień proceduralnych dla inwestorów,
- doradztwo w zakresie tworzenia i pomoc w funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw,
- edukacja społeczna w zakresie przedsiębiorczości,
- promocja działań Puławskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych,
- promocja działań Puławskiego Parku Naukowo-Technologicznego.

5.2. Włączanie instrumentów polityki społecznej w aktywne formy aktywizacji osób bezrobotnych:

- działania Klubu Integracji Społecznej,
- kształcenie kadr pomocowych i doradczych,
- wdrażanie instrumentów pomocy społecznej w aktywizowanie osób bezrobotnych,
- rozwój środowiskowych form wsparcia dla kobiet i osób 50+

5.3. Tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej:

- pomoc w tworzeniu spółdzielni socjalnych,
- wsparcie organizacyjne i lokalowe dla powstających podmiotów.

5.4. Pełne wykorzystanie możliwości, jakie stwarza Powiatowy Urząd Pracy w rozwiązywaniu problemu bezrobocia w mieście:

- pomoc przedsiębiorstwom w tworzeniu programów outplacementowych,
- inspirowanie robót publicznych i prac społecznie użytecznych na rzecz miasta,
- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie realizacji projektów, w tym europejskich.

5.5. Wspieranie rynku pracy dla osób niepełnosprawnych:

- działania lobbujące osoby niepełnosprawne jako potencjalnych pracowników,
- dostosowanie istniejącej bazy szkolnej i szkoleniowej dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- wykorzystanie nowych form zatrudnienia (e-praca, telepraca).

6. Beneficjenci programu-osoby bezrobotne mieszkające w Puławach, w tym:

- młodzież,
- kobiety,
- osoby długotrwale bezrobotne,
- osoby bezrobotne z tzw. grupy 50+.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Powiatowy Urząd Pracy jako podmioty wiodące,
- Urząd Miasta Puławy,
- organizacje pozarządowe, pracodawcy, szkoły itp..

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

- ograniczenie bezrobocia,
- wzrost zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem,

- zmniejszenie środków publicznych przeznaczonych na pomoc społeczną dla osób bezrobotnych,
- ograniczenie patologii społecznych.

6.3. Program działań 3

1. Tytuł programu:

P.S. 3. Program podnoszenia jakości świadczonych usług przez organizacje i instytucje działające w obszarze pomocy społecznej

2. Cele programu:

- 1) Podniesienie jakości usług społecznych w mieście
- 2) Sprawny system informacji o istniejących zasobach i usługach społecznych.
- 3) Koordynacja działań wszystkich podmiotów w obszarze pomocy społecznej.
- 4) Poszerzenie zakresu usług świadczonych przez organizacje i instytucje.
- 5) Tworzenie sprzyjających warunków do ustawicznego kształcenia kadr pomocy społecznej.

3. Uzasadnienie programu:

Nowoczesny system pomocy społecznej jest ważnym instrumentem przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom społecznym i tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. Konieczne jest więc stałe, ustawiczne podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr nie tylko instytucji pomocy społecznej, ale także organizacji pozarządowych działających w jej obszarze. Dynamicznie zmieniające się potrzeby społeczne mogą prowadzić do dezintegracji społecznej, a w konsekwencji do wykluczenia różnych grup społecznych z życia społeczności miasta. Dlatego konieczne jest systematyczne monitorowanie problemów społecznych oraz wzajemne informowanie i współdziałanie podmiotów działających w tym obszarze.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemu:

Diagnoza sytuacji społecznej w Puławach wskazuje, że najdotkliwszymi problemami w mieście są: bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz starzenie się społeczeństwa. Mimo wielu działań podejmowanych przez i z inicjatywy MOPS, wciąż dotkliwy jest problem uzależnień i bezdomności.

5. Narzędzia:

5.1. Podniesienie jakości usług społecznych w mieście:

- zwiększanie dostępności usług społecznych,
- aktywizacja lokalnego środowiska na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem,
- uelastycznienie systemu kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej i organizacji pozarządowych,
- tworzenie nowych inicjatyw będących odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne w zakresie infrastruktury.

5.2 Sprawny system informacji o istniejących zasobach i usługach społecznych:

- tworzenie i aktualizowanie baz danych w zakresie pomocy społecznej,
- upowszechnianie informacji o istniejących zasobach i usługach społecznych,
- udział i inicjowanie akcji propagujących przejrzystość działań instytucji,
- świadczenie usług w zakresie poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

5.3 Koordynacja działań wszystkich podmiotów w obszarze pomocy społecznej:

- rozwój systemu informacji,
- integrowanie środowiska pomocowego i rozwijanie współpracy instytucji publicznych

z organizacjami pozarządowymi.

5.4 Poszerzenie zakresu usług świadczonych przez organizacje i instytucje:

- rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury,
- tworzenie nowych inicjatyw odpowiadających na zapotrzebowanie społeczne.

5.5 Tworzenie sprzyjających warunków do ustawicznego kształcenia kadr pomocy społecznej:

- Organizowanie szkoleń dla kadry pomocy społecznej i organizacji pozarządowych.
- Zwiększenie dostępności do specjalizacji w zakresie m.in. metodyki pracy socjalnej, organizacji pomocy społecznej, organizacji pracy socjalnej.
- Tworzenie systemu motywacyjnego do podnoszenia kwalifikacji przez pracowników.

6. Beneficjenci programu:

- osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej,
- instytucje pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- kadra pomocy społecznej.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- organizacje pozarządowe,
- Samorząd Powiatowy,
- Samorząd Miasta.

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

Pełniejsza integracja społeczności lokalnej to główny efekt realizacji programu poprzez udoskonalanie systemu informacji i współdziałania instytucji i organizacji działających w mieście. Przyczyni się to do sprawniejszego wsparcia środowisk zagrożonych wykluczeniem, a przy tym wzrośnie zaangażowanie środowiska lokalnego w efektywne działanie. Realizacja programu przyczyni się również do zabezpieczenia na wyższym poziomie różnorodnych potrzeb społecznych, odpowiadając na coraz to nowe wyzwania i potrzeby. Doskonalenie kadr wpłynie na lepszą jakość, a tym samym efektywność udzielanych świadczeń. Możliwość podnoszenia kwalifikacji i rozwoju zawodowego kadr pomocy społecznej skutecznie zaktywizuje środowisko do podejmowania nowych wyzwań oraz szukania nowych metod i rozwiązań na rzecz skutecznego wsparcia środowisk i zaspakajania różnorodnych potrzeb mieszkańców miasta.

6.4. Program działań 4

1. Tytuł programu:

P.S. 4. Program przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

2. Cele programu:

- 1) Sprawny system wsparcia dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych umożliwiający pełny udział w życiu społecznym.
- 2) Wsparcie osób i rodzin dotkniętych bezdomnością.
- 3) Rozwój środowiskowych form wsparcia i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej.
- 4) Wspieranie grup szczególnego ryzyka.
- 5) Zapewnienie równych szans rozwoju osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. poprzez organizowanie społeczności lokalnych (OSL).

3. Uzasadnienie programu:

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny wzrost osób żyjących w ubóstwie. Niepokojącym stanem jest kulminacja niekorzystnych zjawisk społecznych, które mogą być przyczyną dezintegracji społecznej i zawodowej. Troska o zapewnienie godziwych warunków równouprawnionego uczestnictwa w życiu społecznym jest poważnym wyzwaniem dla społeczeństwa. Brak dostatecznej sieci infrastruktury pomocy społecznej stanowi zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i wymagających profesjonalnego wsparcia. Program ten, jako bardziej szczegółowy niż Program Działań 3, również wpisuje się w realizację celu strategicznego 3 - efektywna pomoc społeczna.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemu:

W Puławach obserwuje się systematyczny wzrost liczby osób wymagających pomocy. Pogarszająca się jakość życia dotyczy głównie bezrobotnych, niepełnosprawnych, rodzin niezaradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, starszych, dotkniętych długotrwałą chorobą. Dotyczy to także osób i rodzin z problemem uzależnień: od alkoholu, narkotyków, czy hazardu. Zagrożone wykluczeniem są także osoby bezdomne czy opuszczające Zakłady Karne. Celem programu jest zmniejszenie ryzyka wykluczenia społecznego poprzez wsparcie wszystkich grup zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez formy zawarte w celach szczegółowych.

5. Narzędzia:

5.1. Sprawny system wsparcia dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych umożliwiający pełny udział w życiu społecznym:

- rozwój i zapewnienie standardów usług opiekuńczych i specjalistycznych, innych form wsparcia oraz wzmocnienie form opieki nad dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną;
- rozwój ośrodków pobytu wsparcia dziennego i całodobowego,
- rozwój aktywnych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych i starszych,
- umożliwianie osobom niepełnosprawnym osiągnięcia odpowiedniego poziomu wykształcenia, kwalifikacji i rozwoju zawodowego,
- stwarzanie osobom niepełnosprawnym i starszym warunków rozwoju do udziału w różnych formach życia społecznego,
- kontynuowanie i rozwój różnych form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

5.2. Wsparcie osób i rodzin dotkniętych bezdomnością:

- zorganizowanie sprawnego systemu zapewniającego schronienie osobom bezdomnym, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet,
- wdrażanie programów wychodzenia z bezdomności,
- wspieranie projektów mieszkań chronionych.

5.3. Rozwój środowiskowych form wsparcia i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej:

- rozwój placówek wsparcia dziennego,
- rozwój budownictwa socjalnego mieszkań chronionych, tworzenie hosteli.

5.4. Wspieranie grup szczególnego ryzyka:

- tworzenie warunków do podejmowania działań w celu poszukiwania pracy i przekwalifikowywania,
- zintegrowanie działań instytucji i organizacji działających na rzecz osób z grup szczególnego ryzyka,
- tworzenie systemu pomocy grupom szczególnego ryzyka,
- zwiększenie dostępności do specjalistycznych form pomocy.

5.5. Zapewnienie równych szans rozwoju osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. poprzez organizowanie społeczności lokalnych (OSL):

- wdrażanie programów edukacyjnych mających na celu podnoszenie świadomości społecznej;
- propagowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego,
- inspirowanie i wspieranie różnych form działań o charakterze integracyjnym i kulturalnym,
- realizacja działań w zakresie aktywizowania, integrowania i edukowania.

6. Beneficjenci programu:

- instytucje pomocy społecznej;
- osoby i rodziny z grup ryzyka;
- organizacje pozarządowe.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach;
- samorząd powiatowy;
- instytucje działające w obszarze polityki społecznej, organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe.

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie stworzenie społeczeństwa zintegrowanego, w którym najstarsi jego członkowie będą mieli zapewnione odpowiednie wsparcie umożliwiające przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz godne warunki życia.

6.5. Program działań 5

1. Tytuł programu:

P.S. 5. Program profilaktyki uzależnień

2. Cele programu:

- 1) Zwiększanie kompetencji społecznych mieszkańców miasta.
- 2) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień.
- 3) Zmniejszanie szkód społecznych i zdrowotnych związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych.
- 4) Dostosowywanie profesjonalnej pomocy medycznej, psychologicznej i terapeutycznej do zmieniających się warunków i potrzeb.
- 5) Ograniczanie dostępu do środków psychoaktywnych.

3. Uzasadnienie programu:

Realizacja wymienionych zadań prowadzona jest m.in. w postaci Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uchwalanego corocznie przez Radę Miasta, a także Programu przeciwdziałania narkomanii. Samorząd lokalny odgrywa bardzo ważną rolę w polskim systemie rozwiązywania problemów alkoholowych. Problemy alkoholowe dotykając jednostki, wpływają na sytuację całej rodziny, w efekcie powodując nie tylko szkody zdrowotne ale również naruszanie prawa i porządku publicznego, dezorganizację środowiska pracy itp. Podobne skutki wywołuje uzależnienie od narkotyków. Obydwa rodzaje uzależnień, jako szczególnie widoczne i wyróżnione przez ustawodawcę, nie wyczerpują jednak problematyki. Uzupełnieniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień jest wspieranie zatrudnienia socjalnego, jako jednego z elementów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu osób borykających się z problemem uzależnień.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemów:

Diagnoza sytuacji społecznej wskazuje, że uzależnienia są jednymi z ważniejszych problemów społecznych w mieście. Doświadczenia pracowników socjalnych oraz organizacji pozarządowych wskazują, że problem uzależnień jest wciąż aktualny, co więcej, pojawiają się nowe rodzaje uzależnień, nie tylko od substancji psychoaktywnych (hazard, Internet itd.). Tradycyjnie wśród uzależnień na plan pierwszy wysuwa się uzależnienie od alkoholu. Na wagę tego problemu wskazują również wyniki badań cyklicznie realizowanych w puławskich szkołach. Wskazują one, że pomimo ustawowego zakazu sprzedaży i podawania alkoholu osobom, które nie ukończyły 18 lat, wiek inicjacji alkoholowej obniża się. Nadużywanie alkoholu doprowadza do wielu szkód zarówno u dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców miasta i ich rodzin. Dlatego też konieczne jest podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień i minimalizowania szkód z nimi związanych.

5. Narzędzia i sposób realizacji programu na podstawie celów szczegółowych:

5.1. Zwiększanie kompetencji społecznych mieszkańców miasta:

- przygotowywanie i upowszechnianie informacji na temat problemów uzależnień;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień;
- inicjowanie i wspieranie działań w zakresie podnoszenia kompetencji społecznych mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

5.2. *Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień:*

- organizowanie imprez i wspieranie inicjatyw promujących styl życia wolny od uzależnień,
- realizacja nowoczesnych programów profilaktycznych,
- wspieranie innowacyjnych programów szkolnych,
- promowanie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- podnoszenie umiejętności nauczycieli, pedagogów szkolnych i dyrektorów szkół,
- Zwiększanie kompetencji wychowawczych rodziców.

5.3. *Zmniejszanie szkód społecznych i zdrowotnych związanych z nadużywaniem substancji psychoaktywnych:*

- usprawnienie systemu informacji o działających instytucjach pomocowych,
- wspieranie działalności punktów konsultacyjnych,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnień pomocy psychospołecznej i prawnej,
- wspieranie realizacji nowoczesnych programów terapeutycznych,
- wspieranie zatrudnienia socjalnego osób wychodzących z uzależnień poprzez organizowanie i finansowanie Klubów Integracji Społecznej oraz Centrum Ekonomii Społecznej,
- wspieranie realizacji zajęć i programów socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień,
- wspieranie organizacji szkoleń umożliwiających zwiększenie kompetencji do prowadzenia działalności terapeutycznej kierowanej do rodzin osób uzależnionych.

5.4. *Dostosowywanie profesjonalnej pomocy medycznej, psychologicznej i terapeutycznej do zmieniających się warunków i potrzeb:*

- monitoring rodzaju i skali pojawiających się uzależnień;
- wspieranie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi przy organizowaniu narad i konferencji dotyczących rozwiązywania problemów uzależnień.

5.5. *Ograniczanie dostępu do środków psychoaktywnych:*

- promocja zachowań społecznie odpowiedzialnych;
- częste systematyczne prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

6. *Beneficjenci programu- mieszkańcy miasta Puławy, a w szczególności:*

- dzieci i młodzież;
- rodzice;
- nauczyciele i wychowawcy;
- dorośli mieszkańcy miasta;
- sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- osoby z grup ryzyka wejścia w uzależnienie;
- osoby uzależnione i ich rodziny;
- osoby działające w organizacjach pozarządowych.

7. *Podmioty zaangażowane w realizację programu:*

- samorząd lokalny,
- organizacje pozarządowe,

- instytucje bezpieczeństwa publicznego, pomocy społecznej, ochrony i promocji zdrowia.

8. *Efekty i główne korzyści realizacji programu:*

Efektom osiągnięcia celu strategicznego będzie upowszechnienie zdrowych nawyków spędzania czasu wolnego, ograniczenie szkód związanych z występowaniem problemu uzależnień, w tym zażywaniem substancji psychoaktywnych, zwiększenie kompetencji osób udzielających pomocy, zwiększenie wiedzy mieszkańców miasta na temat problematyki uzależnień i możliwości uzyskania pomocy.

6.6. Program działań 6

1. Tytuł programu:

P.S. 8. Program przeciwdziałania przemocy.

2. Cele programu:

1. Podnoszenie poziomu wiedzy, świadomości i kompetencji mieszkańców Miasta.
2. Doskonalenie systemu szybkiej interwencji i pomocy.
3. Zwiększenie kompetencji zawodowych osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy.

3. Uzasadnienie programu:

Realizacja wymienionych zadań prowadzona jest w postaci Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, uchwalanego przez Radę Miasta Puławy. Samorząd lokalny odgrywa bardzo ważną rolę w polskim systemie przeciwdziałania przemocy. Problem ten dotykając jednostki, wpływa na sytuację całej rodziny, w efekcie powodując nie tylko szkody zdrowotne, ale również naruszanie prawa i porządku publicznego. Uzupełnieniem działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy jest pomoc społeczna, resocjalizacja i integrowanie ze środowiskiem lokalnym sprawców przemocy i ich rodzin.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemów:

Diagnoza sytuacji społecznej wskazuje, że uzależnienia i przemoc są jednymi z ważniejszych problemów społecznych w mieście. Doświadczenia pracowników socjalnych oraz organizacji pozarządowych wskazują, że problem przemocy jest wciąż aktualny, a co więcej, narasta. Przemoc obserwowana jest wśród różnych grup społecznych i wiekowych. Dotyczy zarówno indywidualnych przypadków i całych rodzin. Wiąże się przede wszystkim z narastającymi problemami społecznymi, takimi jak: wzrost bezrobocia, uzależnienia, rozluźnienie relacji rodzinnych czy też ze zmianą systemu wartości i brutalizacją życia codziennego. Dlatego też konieczne jest podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy i minimalizowania szkód z nią związanych.

5. Narzędzia i sposób realizacji programu na podstawie celów szczegółowych:

5.1. Podnoszenie poziomu wiedzy, świadomości i kompetencji mieszkańców miasta:

- inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej.

5.2. Doskonalenie systemu szybkiej interwencji i pomocy:

- doskonalenie międzyinstytucjonalnego systemu reagowania i pomocy osobom doznającym przemocy;
- wsparcie i profesjonalna pomoc osobom i rodzinom dotkniętym przemocą,
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

5.3. Zwiększenie kompetencji zawodowych osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy:

- Stworzenie warunków do ustawicznego podnoszenia kompetencji zawodowych osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy

6. Beneficjenci programu:

- dzieci i młodzież,
- rodzice,
- nauczyciele i wychowawcy,
- dorośli mieszkańcy miasta,
- osoby i rodziny dotknięte zjawiskiem przemocy,
- osoby i rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy,
- osoby stosujące przemoc.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- samorząd lokalny,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje bezpieczeństwa publicznego, pomocy społecznej, ochrony i promocji zdrowia.

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

Efektem osiągnięcia celu strategicznego będzie podniesienie świadomości społecznej w zakresie występowania zjawiska przemocy, zwiększenie dostępności pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy, podniesienie kwalifikacji osób zawodowo zajmujących się problematyką przemocy.

6.7. Program działań 7

1. Tytuł programu:

P.S. 5. Program wspierania rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu

2. Cele szczegółowe:

- 1) Zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.
- 2) Zwiększenie bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi.
- 3) Wypromowanie zdrowego stylu życia.

3. Uzasadnienie programu:

W ostatnich latach obserwuje się szereg problemów, z którymi borykają się współczesne rodziny. Do najważniejszych należy trudna sytuacja materialna wynikająca z wysokiego bezrobocia, niskiego poziomu płac, a tym samym niskich dochodów, wzrost kosztów utrzymania i edukacji, jak również: ochłodzenie więzi emocjonalnych, spory i konflikty, separacje i rozwody, uzależnienia oraz zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych. Współczesna rodzina potrzebuje kompleksowego wsparcia poprzez działanie wielu instytucji, które mogą pomóc przywrócić jej podstawowe funkcje opiekuńczo-wychowawcze.

Program ten wpisuje się w realizację celów strategicznych 4 i 5, a jego dalszym uszczegółowieniem jest Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy.

4. Nawiązanie do sytuacji społecznej i odniesienie się do problemów:

Z analizy danych wynika, że w roku 2011 w Puławach wyraźnie wzrosła liczba rodzin z problemem bezrobocia, potrzebujących wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej. Jest to efekt nasilającego się kryzysu ekonomicznego, braku dostatecznej ilości ofert pracy i wzrostu liczby absolwentów różnego rodzaju szkół, zasilających rzesze osób bezrobotnych. W sposób znaczący w 2011 w porównaniu z rokiem 2010 wzrosła również liczba rodzin niepełnych z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i z problemem bezradności. Można stwierdzić, że rodziny korzystające z pomocy MOPS to rodziny wieloprotblemowe. Najczęściej bowiem problemowi bezrobocia towarzyszą problemy: alkoholowe, narkomanii, niepełnosprawności lub długotrwałej choroby. Ale szereg problemów ma miejsce również w tzw. rodzinach normalnych. Rodziny te mogą korzystać z wielu form wsparcia przewidzianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (nowy instrument prawny wprowadzony 09.06.2011 r.). Celem tego programu jest zmniejszenie skali występujących negatywnych zjawisk oraz pomoc rodzinom w wypełnianiu jej podstawowych funkcji.

5. Narzędzia i sposób realizacji programu na podstawie celów szczegółowych:

5.1 Zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny:

- upowszechnianie korzystania z pomocy specjalistycznej,
- organizowanie treningów i warsztatów.

5.2. Zwiększenie bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi:

- inspirowanie i wspieranie społecznej aktywności oraz promowanie inicjatyw lokalnych,
- rozwiązywanie i łagodzenie konfliktów,

- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- wspieranie grup szczególnego ryzyka,
- umożliwianie i wspieranie ustawicznego doskonalenia umiejętności zawodowych specjalistów,
- koordynowanie działań instytucji działających na rzecz rodziny.

5.3 Wypromowanie zdrowego stylu życia:

- prowadzenie działań edukacyjnych o charakterze prozdrowotnym,
- upowszechnianie sportu i rekreacji,
- animowanie życia kulturalnego.

6. Beneficjenci programu:

- rodziny mieszkające w Puławach;
- dzieci i młodzież.

7. Podmioty zaangażowane w realizację programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - partner wiodący,
- Samorząd powiatowy i gminny,
- organizacje pozarządowe, szkoły itp.

8. Efekty i główne korzyści realizacji programu:

Rezultatem wdrożenia programu będzie podniesienie poziomu życia rodzin do standardów europejskich przez pełniejsze zaspokojenie potrzeb społecznych. Rodziny zagrożone ubóstwem, patologią społeczną oraz posiadające problemy opiekuńczo-wychowawcze, będą miały zapewnione odpowiednie wsparcie, umożliwiające przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych oraz godne warunki życia. Szeroko zakrojone działania profilaktyczne skierowane do całych rodzin oraz łatwy dostęp do placówek niosących specjalistyczną pomoc, przyczyni się do skuteczniejszego przeciwdziałania kryzysowi rodziny, efektywnego wspierania jej w prawidłowym funkcjonowaniu oraz zmniejszy rozmiary patologii społecznych. Rozwój infrastruktury zapewniającej zaspokajanie przez dzieci i młodzież ich potrzeb kulturalnych, sportowych i edukacyjnych oraz umożliwiającej twórcze spędzanie wolnego czasu, będzie również elementem przeciwdziałającym patologiom społecznym.

Rozdział 7. Ramy finansowe. Źródła finansowania

7.1. Fundusze unijne

Wykorzystanie funduszy strukturalnych w państwach członkowskich odbywa się na podstawie Narodowego Planu Rozwoju i wynikających z niego programów operacyjnych. Narodowy Plan Rozwoju jest kompleksowym dokumentem określającym strategię społeczno - gospodarczą Polski. Formuluje cele i zawiera opis strategii zmierzającej do osiągnięcia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej z krajami i regionami Wspólnoty. NPR na lata 2007 spaja wszystkie przedsięwzięcia i działania o charakterze rozwojowym podejmowane w kraju. To kompleksowy program rozwoju społeczno - gospodarczego, finansowany przy współudziale środków unijnych oraz ze środków krajowych.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO), znane również jako Narodowa Strategia Spójności (NSS), to najważniejszy polski dokument dotyczący dotacji unijnych. Określa on, na co powinny zostać wydane pieniądze otrzymane przez Polskę z EFRR, EFS oraz FS. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013 stawia sobie za cel tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Możliwości finansowania określonych działań wynikają z celów Unii Europejskiej. Do najważniejszych z nich w Unii należą: bezpieczeństwo, postęp społeczny, ochrona wolności praw i interesów obywateli. Podstawowym instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej są Fundusze Strukturalne. Obecnie działają dwa podstawowe Fundusze Strukturalne, istotne punktu widzenia możliwości rozwiązywania problemów społecznych są:

- Europejski Fundusz Społeczny (EFS),
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF).

EFS stanowi najważniejszy finansowy instrument polityki społecznej UE. Jego celem jest wspieranie różnorodnych programów i projektów związanych z socjalnym aspektem integracji, przez rozdzielanie środków służących przystosowaniu narodowych gospodarek państw członkowskich Wspólnot Europejskich. EFS finansuje działania, których zadaniem jest rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych takich jak dyskryminacja, bezrobocie, nierówność na rynku pracy. Zapewnia on wsparcie dla przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, aktywnej polityki na rynku pracy, systemu „kształcenia przez całe życie” oraz budowania społeczeństwa informatycznego. EFS przeznaczają swoje środki na programy kształcenia zawodowego kobiet i programy włączania niepełnosprawnych do czynnego życia zawodowego. Pomoc w ramach funduszu realizowana jest poprzez:

- organizowanie szkoleń rozwijających umiejętności zawodowe,
- poprawę systemów kształcenia i dostosowywanie ich do potrzeb aktualnego zapotrzebowania na rynku pracy,
- kształcenie i przygotowywanie kadr, ekspertów oraz personelu dydaktycznego, wspieranie instytucji i firm zajmujących się doradztwem i informacją zawodową oraz wspieranie pośrednictwa pracy,
- wspieranie różnorodnych działań mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy,
- wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy, walka z dyskryminacją zawodową,
- wspieranie grup ludzi odrzuconych i żyjących poza marginesem życia społecznego,

- promowanie nowych technologii, pomocy technicznej, organizacji badań naukowych.

Projekty współfinansowane z EFS mogą być realizowane w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL), służącego przeciwdziałaniu bezrobociu, rozwojowi zasobów ludzkich i zwiększaniu szans w dostępie do rynku pracy. Dostęp do środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) umożliwia program: PO Kapitał Ludzki (PO KL).

Program Operacyjny Kapitał Ludzki jest jednym z programów operacyjnych, które są wdrażane w latach 2007-2013. Środki finansowe na jego realizację pochodzą głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Całość kwoty, jaką przewidziano na realizację PO Kapitał Ludzki, wynosi prawie 11,5 mld euro, w tym 9,7 mld euro (85%) to wszystkie środki Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce, na lata 2007-2013 a pozostałą część (15%) stanowią mają środki krajowe. EFS wspiera politykę społeczną i finansuje działania państw członkowskich na dwóch płaszczyznach: przeciwdziałania bezrobociu oraz rozwoju zasobów ludzkich. Celem PO KL jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, poprawę stanu zdrowia osób pracujących, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. PO KL służy przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrostowi zatrudnienia oraz zwiększeniu spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej. Program Operacyjny Kapitał Ludzki stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi stawia odnowiona Strategia Lizbońska. Wyzwania te to: uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji dla wzrostu oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym. W ramach komponentu centralnego (Priorytety I-V) wsparcie realizowane jest głównie na rzecz zwiększenia efektywności struktur i systemów instytucjonalnych, natomiast środki komponentu regionalnego (Priorytety VI-IX), są przeznaczone na wsparcie dla osób i poszczególnych grup społecznych. Realizacja Priorytetu X, Pomoc techniczna, pozwala na sprawne wdrażanie i monitorowanie postępów realizacji Programu oraz promocję Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce.

W latach 2007-2013 ZPORR zastąpiony został Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego współfinansowanym ze środków funduszy strukturalnych. Do jego priorytetów należą:

- przedsiębiorczość i innowacje,
- infrastruktura ekonomiczna,
- transport,
- środowisko i energetyka,
- kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna,
- infrastruktura społeczna,
- pomoc techniczna.

Poza środkami wspólnotowymi RPO jest współfinansowany z krajowych środków: publicznych i prywatnych.

Ponadto w latach 2007-2013 na terenie województwa lubelskiego realizowane będą programy współfinansowane z funduszy strukturalnych, zarządzane na szczeblu krajowym:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ) - EFRR i FS;

- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) - EFRR,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) - EFS,
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW) - EFRR,
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna (PO PT) - EFRR,
- Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina (w ramach współpracy transgranicznej) oraz programy w ramach współpracy transnarodowej i międzyregionalnej.

Wszystkie programy stanowią podstawowy poziom operacyjny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia - będą przyczyniać się do realizacji celu strategicznego oraz horyzontalnych celów szczegółowych nakreślonych w NSRO, a jednocześnie wytycznych przyjętych w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dla spójności (SWW).

Zaangażowanie środków UE w realizację celów polityki strukturalnej w Polsce szacuje się na kwotę 59,5 mld euro. W układzie wymienionych funduszy, ukształtują się one w latach 2007-2013 następująco:

- Europejski Fundusz Społeczny - 11 420 207 059,
- RPO Województwa Lubelskiego- 1 155,9 mln euro.

Obok środków unijnych rozwojowi polityki strukturalnej w Polsce mogą służyć źródła bezzwrotnej pomocy międzynarodowych instytucji finansowych oraz instrumenty finansowe różnych organizacji i państw. Jedną z takich form jest pomoc udzielana w ramach dwóch instrumentów finansowych: Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Celem działania obu instrumentów jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych występujących wśród państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Łączna kwota drugiej edycji (2009-2014) funduszy norweskich i EOG wynosi 1,788 mld euro, z czego dla Polski przeznaczono blisko jedną trzecią ogólnej kwoty pomocy, tj. *578,1 mln euro*. Szczegółowy opis obszarów priorytetowych mechanizmów finansowych i działań, jakie będą możliwe do realizacji w ich ramach zawiera Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Obszarami priorytetowymi najistotniejszymi z punktu widzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zawartymi w programie są:

- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, poprzez m.in. budowę i rozbudowę publicznych i niekomercyjnych instytucji o europejskim znaczeniu, budowę, rozbudowę i adaptację infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury,
- rozwijanie zasobów ludzkich, poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wspierających go procesów demokratycznych, opracowanie programów szkoleniowych w oparciu o zidentyfikowane zadania administracji samorządowej obejmujących m.in. tematykę:
 - przemocy wobec kobiet, przemocy domowej,
 - zdrowotną - szkolenia dla pracowników pomocy społecznej z zakresu zdrowia, współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz kobiet w zakresie problematyki zdrowia kobiet, przeciwdziałania przemocy domowej, edukacji, aktywizacji zawodowej kobiet, szczególnie z obszarów wiejskich,
 - rozszerzania udziału organizacji pozarządowych w tworzeniu i prowadzeniu placówek opiekuńczych i opiekuńczo - wychowawczych, przeprowadzanie szkoleń

dla pracowników administracji samorządowej szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, wspieranie doradztwa i informacji dla jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych, wspieranie współpracy władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi,

- opieka zdrowotna i opieka na dzieckiem, realizowana m.in. przez projekty:
 - zmierzające do poprawy warunków życia społeczeństwa,
 - wynikające z ogólnopolskich programów mających na celu integrację środowisk zagrożonych patologią (ze szczególnym uwzględnieniem zwalczania patologii społecznych jak narkomania i alkoholizm) oraz zapobieganie przestępczości nieletnich,
 - mające na celu integrację dzieci niepełnosprawnych z pełnosprawnymi (tworzenie grup w klasach szkolnych i przedszkolnych obejmujące dzieci pełnosprawne z niepełnosprawnymi, wspieranie pojedynczych dzieci niepełnosprawnych w szkołach ogólnie dostępnych,
 - projekty mające na celu tworzenie ogólnodostępnych stref rekreacji dziecięcej.

Obok środków Unii Europejskiej rozwojowi regionalnemu służą środki międzynarodowych instytucji finansowych oraz instrumenty finansowe różnych organizacji i państw.

Sprawdzonym instrumentem wspierającym rozwój regionu są programy *Banku Światowego*. Pomoc koncentruje się na wsparciu transformacji gospodarczej i rozwoju ekonomicznego w kilku priorytetowych obszarach (m.in. ochrona zdrowia, edukacja, przemysł schyłkowy, transport, przedsiębiorczość, rolnictwo, rozwój instytucjonalny, finanse publiczne, system prawny).

Na finansowanie zadań realizujących strategię rozwoju województwa, obok środków bezzwrotnych, można pozyskiwać środki z międzynarodowych instytucji finansowych, jak np. *Europejski Bank Inwestycyjny*. EBI stawia do dyspozycji szeroki wachlarz kredytów i pożyczek na preferencyjnych warunkach w stosunku do banków komercyjnych. Współfinansowaniem mogą być objęte projekty wspierane z funduszy unijnych, jak i projekty nie związane z funduszami UE, ale ujęte w strategii rozwoju regionalnego.

Ze względu na horyzont czasowy Strategii należy założyć, że katalog instrumentów wdrażania Strategii będzie się zmieniał. Nie można jednoznacznie określić źródła środków, jakie finansować będą zadania realizujące założenia Strategii w horyzoncie czasowym 2006-2020. Należy w oparciu o zasadę dodatkowości założyć, że wydatki na działania prorozwojowe nie powinny ulec znacznemu zmniejszeniu. Z uwagi jednak na sytuację ekonomiczną w UE ilość środków pomocowych może ulec zmianie.

7.2 Środki krajowe

Środki na realizację celów określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy, mogą pochodzić z następujących źródeł krajowych:

- rozdysponowanych przez organy administracji rządowej i samorządowej,
- kontraktu wojewódzkiego, będącego umową między rządem a władzami samorządowymi, w ramach której województwa otrzymują fundusze na realizację inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej, systemu ochrony zdrowia, bazy oświatowo-wychowawczej, infrastruktury sportowej, turystyczno-wypoczynkowej, kulturalnej,
- sponsorów,
- beneficjentów.

Rozdział 8. Monitoring Strategii

Realizacja Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy oraz wynikających z niej programów działań będzie przedmiotem systematycznego procesu monitorowania i oceny. Punktem odniesienia dla obydwu tych procesów będą wskaźniki odnoszące się do głównych założeń strategicznych. Przygotowując dokument dokonano rozpoznania podstawowych wskaźników oraz dostępności danych statystycznych.

Dane do monitorowania będą pochodziły głównie z ogólnodostępnych źródeł statystycznych oraz sprawozdań własnych instytucji miasta. W przypadku braku odpowiednich danych dopuszcza się przeprowadzanie badań ankietowych. Na podstawie danych zbieranych co trzy lata przedstawiany będzie raport z postępów we wdrażaniu Strategii. Raport zostanie przygotowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach jako jednostkę odpowiedzialną za realizację założeń Strategii, w oparciu o informacje otrzymane z dostępnych źródeł. Raport będzie przygotowany dla instytucji biorących udział w opracowywaniu, aktualizacji i wdrażaniu Strategii oraz do wiadomości społeczności lokalnych. Raport zostanie przedstawiony Urzędowi Miasta Puławy jako jednostce, która organizacyjnie i instytucjonalnie nadzoruje wdrażanie założeń Strategii.

Proponowane wskaźniki:

- liczba imprez i inicjatyw kulturalnych
- liczba uczestników imprez i inicjatyw kulturalnych,
- liczba mieszkań z zasobów komunalnych,
- liczba osób oczekujących na mieszkania z zasobów komunalnych,
- liczba osób otrzymujących mieszkania w zasobach komunalnych,
- liczba podjętych działań w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych,
- liczba osób bezrobotnych objętych działaniami,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej,
- liczba osób bezdomnych, w tym przebywających w schroniskach i ośrodkach dla bezdomnych,
- liczba osób uczestniczących w programach aktywności lokalnych,
- liczba programów profilaktycznych realizowanych w szkołach,
- liczba uczestników programów profilaktycznych realizowanych w szkołach,
- liczba działań z zakresu przeciwdziałania przemocy,
- liczba osób objętych działaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy,
- liczba działań wspierających rodzinę w prawidłowym funkcjonowaniu,
- liczba osób (rodzin) objętych działaniami wspierającymi rodzinę w prawidłowym funkcjonowaniu.

Podmiotem bezpośrednio odpowiedzialnym za monitoring Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach.

Bezpośredni nadzór nad prawidłowym procesem wdrażania Strategii będzie sprawował Prezydent Miasta Puławy.

Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie na podstawie trzyletnich raportów monitorujących.